

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Ministry of Communication and Transport
Directorate of Civil Aviation

Broj: 1-3-02-2-625-19/12
Banja Luka, 05.02.2015. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I
HERCEGOVINE
Ustavnopravna komisija
N/r sekretara g. Bajić Igora

BOSNA I HERCEGOVINA			
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE			
SARAJEVO			
PRIJELAZNO: 9. 2. 2015.			
Opis: Zakon	Klasifikacija: niska	Redni broj: 01, 02-02-1-33/14	Broj priloga: 1

19:30
H

Predmet: Prijedlog Zakona o obligacionim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine – dostavlja se

Poštovani,

Postupajući u skladu sa zaključkom utvrđenim na 3. sjednici Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koja je održana 28.01.2015.godine, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine vam dostavlja prijedlog Zakona o obligacionim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine usklađen sa Mišljenjem Odjela za lektoriranje Sekretarijata PSBiH, na srpskom, bosanskom i hrvatskom jeziku.

S poštovanjem,

Prilog:
- kao u tekstu

Dostavljeno:
- Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
- a/a

- Prijedlog -

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na _____ sjednici Zastupničkog doma, održanoj _____ 2013. godine, i na _____ sjednici Doma naroda, održanoj _____ 2013. godine, usvojila je

ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA U CIVILNOM ZRAKOPLOVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

Predmet ovoga Zakona su obvezni pravni odnosi koji se primjenjuju na međunarodni prijevoz putnika, prtljage i tereta, a koji se obavlja zrakoplovom za naknadu.

Članak 2.

(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovome Zakonu imaju sljedeće značenje:

- a) "zračna luka" je određeno područje na zemlji ili vodi (uključujući sve objekte, instalacije i opremu) potpuno ili djelomično namijenjeno za kretanje, polijetanje, slijetanje i boravak zrakoplova;
- b) "dobrovoljac" je osoba koja se pojavila na ukrcaju pod uvjetima utvrđenim člankom 3. stavak (2) ovoga Zakona i koja pozitivno odgovori na poziv zračnog operatera upućen putnicima koji su voljni predati svoje rezervacije u zamjenu za pogodnosti;
- c) "Sporazum o ECAA" je Multilateralni sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunjske, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih naroda na Kosovu (u skladu s

Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244 od 10. lipnja 1999. godine) o uspostavi Zajedničkog europskog zračnog prostora;

- d) „putna karta“ je isprava u pisanom ili elektroničkom obliku koju je izdao ili ovjerio zračni operater ili njegov ovlaštenu agent na temelju koje putnik ostvaruje pravo na prijevoz;
- e) "komercijalni sporazum" je sporazum, osim agencijskog, koji su potpisali prijevoznici i koji se odnosi na odredbu o zajedničkim uslugama u pogledu prijevoza putnika zrakom;
- f) "odbor korisnika zračne luke" je odbor predstavnika korisnika zračne luke ili organizacija koje predstavljaju korisnike zračne luke;
- g) "korisnik zračne luke" je bilo koja fizička ili pravna osoba koja je odgovorna za zračni prijevoz putnika iz ili do predmetne zračne luke;
- h) "krajnje odredište" jest odredište na putnoj karti koja se predočava na prijavnom šalteru ili, u slučaju direktno vezanih letova, odredište zadnjeg leta;
- i) "let" podrazumijeva:
 - 1) u pogledu putnika i ručne prtljage, vrijeme prevoženja putnika zrakoplovom, uključujući njihov ukrcaj i iskrcaj,
 - 2) u pogledu tereta i predane prtljage, vrijeme prevoženja prtljage i tereta od trenutka predaje prtljage ili tereta zračnom operateru do trenutka vraćanja označenom primatelju,
 - 3) u pogledu trećih strana, korištenje zrakoplova od trenutka pokretanja motora radi rulanja ili polijetanja do trenutka kada je zrakoplov na tlu s potpuno zaustavljenim motorima; dodatno, let podrazumijeva kretanje zrakoplova vozilima za vuču ili guranje, ili silama svojstvenim za pogon i uzgon zrakoplova, naročito zračnim strujama;
- j) "međunarodni prijevoz" je svaki prijevoz u kojemu se, prema dogovoru među državama strankama potpisnicama Montrealske konvencije (u daljnjem tekstu: države potpisnice), polazište i odredište, bez obzira na to ima li prekida u prijevozu ili pretovara robe, nalaze ili unutar teritorija dviju država potpisnica ili unutar teritorija jedne države potpisnice ako je dogovoreno jedno mjesto zaustavljanja na teritoriju druge države, čak i ako ta država nije stranka potpisnica. Prijevoz između dviju točaka unutar teritorija jedne države potpisnice nije međunarodni prijevoz

u smislu ovoga Zakona;

- k) "Montrealska konvencija" je Konvencija o ujednačavanju određenih pravila u međunarodnom zračnom prijevozu, potpisana u Montrealu 28. svibnja 1999. godine;
- l) "MTOM" je maksimalna masa pri polijetanju koja odgovara određenom certificiranom iznosu specifičnom za sve tipove zrakoplova, kako je navedeno u uvjerenju o plovidbenosti zrakoplova;
- m) "zračni operater" je operater koji obavlja ili namjerava izvesti let prema ugovoru s putnikom ili u ime neke druge osobe, pravne ili fizičke, koja ima ugovor s tim putnikom;
- r) "organizator" je osoba koja, ne samo povremeno, organizira paket-aranžmane i prodaje ih ili ih nudi na prodaju neposredno ili posredstvom prodavatelja;
- s) "osoba s invaliditetom" ili "osoba smanjene pokretljivosti" je osoba čija je pokretljivost pri korištenju prijevoza smanjena uslijed bilo kakve tjelesne ili mentalne invalidnosti ili bilo kojeg drugog uzroka invaliditeta i čije stanje zahtijeva posebnu pažnju i prilagodbu potrebama te osobe u smislu usluga koje su na raspolaganju svim putnicima;
- t) „otkazivanje leta“ je otkazivanje leta koji je prethodno bio predviđen i za koji je najmanje jedno mjesto bilo rezervirano;
- u) "paket-aranžman" podrazumijeva unaprijed dogovorenu kombinaciju najmanja dvije usluge navedene u članku 79. Zakona o zaštiti potrošača Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 25/06);
- v) "prtljaga" je predana i ručna prtljaga;
- z) "putnik" je fizička osoba koja na temelju ugovora ima pravo na prijevoz zrakoplovom;
- aa) "redoviti zračni prijevoz" je serija letova sa sljedećim osobenostima:
 - 1) obavljaju se za naknadu zrakoplovima za prijevoz putnika ili putnika i tereta i/ili pošte, i to tako da klijenti mogu pojedinačno zakupiti sjedala izravno od zračnog operatera ili od njegovih ovlaštenih predstavnika,
 - 2) obavljaju se između dvije iste ili više točaka ili
 - 3) obavljaju se u skladu s objavljenim redom letenja ili
 - 4) tako su redoviti i učestali da čine prepoznatljiv sustavni niz;
- bb) "rezervacija" podrazumijeva da putnik ima kartu ili neki drugi dokaz iz kojeg se vidi da je rezervaciju prihvatio ili registrira zračni operater ili turistički operater;
- cc) „posebno pravo vučenja (SDR)“ je obračunska jedinica koju

- utvrđuje Međunarodni monetarni fond;
- n) "stalno mjesto prebivališta" je ono mjesto prebivališta koje je nepromjenjivo i stalno prebivalište putnika u trenutku nesreće. Državljanstvo putnika nije odlučujući čimbenik u ovom pogledu;
- dd) "treća zemlja" jest svaka zemlja koja nije potpisnica Sporazuma o ECAA;
- ee) "turistički operater", izuzimajući zračnog operatera, jest organizator putovanja u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača Bosne i Hercegovine;
- ff) "ukupno trajanje putovanja" podrazumijeva vremensku razliku između vremena polaska i vremena dolaska prema redu letenja;
- gg) "upravno tijelo zračne luke" ili "upravno tijelo" je tijelo kojemu je prvenstveni cilj, prema Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), rukovoditi i upravljati infrastrukturom zračne luke, kao i koordinirati i nadzirati aktivnosti različitih operatera prisutnih u zračnoj luci ili u sustavu zračne luke;
- hh) "uskraćeni ukrcaj" podrazumijeva odbijanje zračnog operatera da preveze putnike na određenom letu, iako su se pojavili na ukrcaju pod uvjetima utvrđenim člankom 3. stavak (2), osim kada postoje opravdani razlozi da im se uskrati ukrcaj, kao što su zdravstveni razlozi, pitanja sigurnosti ili zaštite ili neposjedovanja odgovarajuće putne dokumentacije;
- ii) "uzastopni zračni operater" je zračni operater koji na temelju ugovora o prijevozu, koji sklopi prvi zračni operater, obavlja dio tog prijevoza uz pristanak putnika odnosno naručitelja prijevoza;
- jj) "zračni operater države potpisnice Sporazuma o ECAA" je zračni operater kojemu je nadležno tijelo države potpisnice Sporazuma o ECAA izdalo važeću operativnu dozvolu.

Članak 3.

(Područje primjene)

(1) Ovaj Zakon primjenjuje se na:

- a) putnike koji putuju zrakoplovom koji polijeće iz zračne luke na teritoriju Bosne i Hercegovine, potpisnice Sporazuma o ECAA (u daljnjem tekstu: ECAA područje),

- b) putnike koji putuju zrakoplovom koji polijeće iz zračne luke u nekoj trećoj zemlji ka zračnoj luci smještenoj na teritoriju Bosne i Hercegovine, osim ako su dobili pogodnosti ili naknadu i ako im je pružena pomoć u toj trećoj zemlji, pod uvjetom da je zračni operater za dani let zračni operater države potpisnice Sporazuma o ECAA.

(2) Ovaj Zakon primjenjuje se pod uvjetom da:

- a) putnici iz stavka (1) toč. a) i b) imaju potvrđenu rezervaciju za let i da se, osim u slučaju otkazivanja leta iz članka 30. ovoga Zakona, pojave na prijavnici:

- 1) na način i u vrijeme kako je to utvrdio zračni operater, turistički operater ili ovlašteni putnički agent ili
- 2) ako nije naznačeno vrijeme najkasnije 45 minuta prije objave vremena polijetanja;

- b) je zračni operater ili turistički operater premjestio putnike s leta za koji su imali rezervaciju na drugi let, bez obzira na razlog.

(3) Ovaj Zakon primjenjuje se i na putnike koji posjeduju putnu kartu izdanu po programu za putnike koji često putuju ili koji su po nekom drugom komercijalnom programu izdali zračni operater ili turistički operater.

(4) Ovaj Zakon ne primjenjuje se na putnike koji putuju besplatno ili po sniženoj cijeni karte koja, izravno ili neizravno, nije dostupna široj javnosti.

(5) Ovaj Zakon primjenjuje se na svakog operativnog zračnog operatera koji prevozi putnike iz st. (1) i (2) ovoga članka. Kada zračni operater, koji nema ugovor s putnikom, ispunjava obveze iz ovoga Zakona, smatrat će se da to čini u ime osobe koja ima ugovor s tim putnikom.

(6) Odredbe ovoga Zakona ne utječu na prava putnika predviđena Zakonom o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 25/06).

(7) Ovaj Zakon ne primjenjuje se na slučajeve otkazivanja paket-aranžmana koji su otkazani iz razloga drukčijeg od onoga zbog kojega je otkazan let.

Članak 4.

(Prijevoz koji obavlja država i prijevoz poštanskih artikala)

(1) Ovaj Zakon primjenjuje se i na zrakoplove države ili entiteta ako su ispunjeni uvjeti iz članka 1. ovoga Zakona.

(2) Pri prijevozu poštanskih artikala operater je odgovoran samo nadležnoj poštanskoj upravi, u skladu s propisima koji se primjenjuju na odnose između operatera i poštanskih uprava.

(3) Osim u slučajevim navedenim u stavku (2) ovoga članka, odredbe ovoga Zakona ne primjenjuju se na prijevoz poštanskih artikala.

POGLAVLJE II. DOKUMENTACIJA I OBVEZE ZRAČNOG OPERATERA U ODNOSU NA PRIJEVOZ PUTNIKA, PRTLJAGE I TERETA

Članak 5.

(Putnici i prtljaga)

(1) U poledu prijevoza putnika, zračni operater dužan je izdati pojedinačnu ili kolektivnu putnu kartu, koja sadrži:

- a) oznaku mjesta polaska i dolaska;
- b) ako su mjesto polaska i mjesto dolaska na teritoriju jedne države, a jedno ili više mjesta za zaustavljanje na teritoriju druge države, naznaku najmanje jednog mjesta za zaustavljanje.

(2) U pogledu prijevoza putnika, zračni operater može izdati ispravu drukčiju od one iz stavka (1) ovoga članka koja obvezno sadrži informacije navedene u stavku (1) toč. a) i b) ovoga članka, s tim što će putnicima dati na uvid pisanu izjavu o takvoj informaciji.

(3) Zračni operater izdaje putniku prtljažnu identifikacijsku karticu za svaki prijavljeni komad prtljage.

(4) Zračni operater izdaje putniku pisanu obavijest o ograničenju odgovornosti zračnog operatera u slučaju smrti ili ozljede putnika, ili gubitka ili oštećenja prtljage i kašnjenja.

(5) Odredbe ovoga Zakona primjenjuju se i u slučajevima kada zračni operater ne postupi u skladu sa st. (1) toč. a) i b), (2), (3) i (4) ovoga članka.

Članak 6.

(Teret)

(1) Zračni operater izdaje teretni list za prijevoz tereta.

(2) Bilo koja druga isprava koja sadrži izvješće o prijevozu koji će biti obavljen može biti zamijenjena izdavanjem teretnog lista za prijevoz zrakom. Ako se koriste takve isprave, zračni operater će, ako to od njega zatraži pošiljatelj robe, dostaviti pošiljatelju priznanicu o teretu, kojom se odobrava identificiranje pošiljke i pristup informacijama sadržanim u izvješću navedenom u spomenutoj ispravi.

Članak 7.

(Sadržaj teretnog lista za prijevoz zrakom ili priznanice o teretu)

Teretni list za prijevoz zrakom ili priznanica o teretu sadrži:

- a) oznaku mjesta polaska i dolaska;
- b) ako su mjesto polaska i mjesto dolaska na teritoriju jedne države potpisnice, a jedno ili više mjesta za zaustavljanje na teritoriju druge države, naznaku najmanje jednog mjesta za zaustavljanje;
- c) oznaku težine pošiljke.

Članak 8.

(Isprava koja se odnosi na prirodu tereta)

U slučaju kada treba ispuniti carinske, policijske ili slične formalnosti, od pošiljatelja se može zatražiti da pokaže ispravu u kojoj se navodi priroda tereta koji se prevozi.

Članak 9.

(Opis teretnog lista za prijevoz zrakom)

- (1) Pošiljatelj sastavlja teretni list u tri izvorna primjerka.
- (2) Prvi primjerak nosi oznaku "Za zračnog operatera" i potpisuje ga pošiljatelj robe. Drugi primjerak nosi oznaku "Za primatelja robe" i potpisuju ga pošiljatelj i zračni operater. Treći primjerak potpisuje zračni operater koji ga predaje pošiljatelju nakon predaje tereta.
- (3) Potpis zračnog operatera i pošiljatelja može biti unaprijed otiskan ili zamijenjen faksimilom.
- (4) Ako zračni operater sastavi teretni list na zahtjev pošiljatelja, smatrat će se da je postupio u ime pošiljatelja.

Članak 10.

(Dokumentacija za višestruke pakete)

U slučaju kada ima više od jednog paketa:

- a) zračni operater tereta ima pravo zahtijevati od pošiljatelja da izda odvojene zrakoplovne teretne listove;
- b) pošiljatelj ima pravo zahtijevati od zračnog operatera da dostavi odvojene potvrde o primitku tereta kada se koriste druge isprave iz članka 6. stavak (2) ovoga Zakona.

Članak 11.

(Nepridržavanje uvjeta sadržanih u dokumentaciji)

Nepridržavanje odredaba čl. 6. i 10. ovoga Zakona neće utjecati na valjanost ugovora o prijevozu na koji će se, bez obzira na navedeno, primjenjuju odredbe ovoga Zakona.

Članak 12.

(Odgovornost za pojedinosti u dokumentaciji)

- (1) Pošiljatelj je odgovoran za urednost, točnost i ispravnost pojedinosti i izjava koje se odnose na teret, a koje je unio on ili su uneseni u njegovo ime u teretni list, odnosno koje je dostavio on ili su u njegovo ime dostavljeni zračnom operateru kako bi ih ovaj unio u priznanice o predanom teretu, ili u izvješće koje se dostavlja uz isprave opisane u članku 6. stavak (2) ovoga Zakona.
- (2) Odredba stavka (1) ovoga članka primjenjuje se i u slučaju kada je osoba koja obavlja dužnost u ime pošiljatelja istovremeno i predstavnik zračnog operatera.
- (3) Pošiljatelj je odgovaran za štetu prouzročenu zračnom operateru, uključujući i štetu za koju je zračni operater odgovoran trećim osobama ako šteta nastane uslijed nedostatka, netočnosti i neispravnosti podataka i isprava iz stavka (1) ovoga članka. Pošiljatelj će se osloboditi od odgovornosti za prouzročenu štetu ako dokaže da je štetu prouzročio zračni operater ili lice koje djeluje u njegovo ime, odnosno da je štetu prouzročilo treće lice unošenjem neurednih, netočnih i neispravnih pojedinosti i izjava koje se odnose na teret, u priznanice o predanom teretu, ili u izvješće koje se dostavlja uz isprave opisane u članku 6. stavak (2) ovoga Zakona.
- (4) Pošiljatelj je odgovoran za štetu prouzročenu osobama, zrakoplovu i drugim predmetima djelovanjem svojstava tereta koji je predan na prijevoz izuzev ako zračnom operateru ta svojstva nisu bila niti morala biti poznata.

Članak 13.

(Dokumentacija kojom se dokazuje vrijednost)

- (1) Teretni list ili priznanica o predanom teretu jest dokaz o zaključenju ugovora o primitku tereta i navedenih uvjeta prijevoza.
- (2) Bilo koji podatak naveden u teretnom listu ili priznanici o predanom teretu, a koji se odnosi na težinu, dimenzije i ambalažu, kao i oni koji se odnose na broj paketa, predstavlja dokaz o istinitosti navedenih podataka.
- (3) Bilo koji podatak naveden u teretnom listu ili priznanici o predanom teretu, a koji se odnosi na količinu, volumen i stanje tereta, ako ih je zračni operater provjerio i to naveo u teretnom listu ili ako je u pitanju vanjsko stanje tereta i ambalaže, predstavlja dokaz o istinitosti navedenih podataka.

Članak 14.

(Pravo na raspolaganje teretom)

- (1) Pošiljatelj robe ima pravo raspolagati teretom tako što će ga vratiti u polaznu ili dolaznu zračnu luku, ili tako što će ga zaustaviti za vrijeme putovanja u trenutku bilo kojeg slijetanja, ili zahtijevati njegovu dostavu na mjesto isporuke ili da za vrijeme putovanja bude dostavljen osobi koja prvotno nije navedena kao primatelj robe, ili tražiti njegovo vraćanje u polaznu zračnu luku. Pošiljatelj neće koristiti ovo pravo na raspolaganje teretom na način koji može ugroziti zračnog operatera ili druge pošiljatelje robe i mora nadoknaditi sve troškove do kojih dođe uživanjem ovog prava.
- (2) Ako je nemoguće izvršiti naloge pošiljatelja robe, zračni operater mora obavijestiti pošiljatelja o tome.
- (3) Ako zračni operater udovolji pošiljateljevu zahtjevu za raspolaganje teretom, iako mu nije podnesen treći primjerak teretnog lista, prema članku 9. stavak (2) ovoga Zakona dužan je nadoknaditi štetu uzrokovanu udovoljavanju toga zahtjeva osobi koja je ovlašteni imatelj trećeg primjerka teretnog lista.
- (4) Bez obzira na odredbu stavka (3) ovoga članka, operater ima pravo na povrat isplaćene naknade prema pošiljaocu.
- (5) U slučaju da nije moguće udovoljiti zahtjevu za raspolaganje teretom ili bi se njegovim udovoljavanjem uzrokovala šteta operateru ili imateljima zahtjeva za raspolaganje drugim teretom, zračni operater obvezan je obavijestiti pošiljatelja o tome.
- (1) Pravo raspolaganja teretom koje je preneseno na pošiljatelja prestaje važiti u trenutku kada počinje važiti pravo primatelja tereta, u skladu s člankom 15. ovoga Zakona. Ako primatelj ne preuzme teret ili nije moguće stupiti u kontakt s njim, pravo na raspolaganje teretom pripada pošiljatelju.

Članak 15.

(Isporuka tereta)

- (1) Osim u slučaju kada je pošiljatelj postupio u skladu s člankom 14. ovoga Zakona, po pristizanju tereta na odredište primatelj ima pravo zatražiti od zračnog operatera: dopremu tereta primatelju, naplatu troškova i pridržavanje uvjeta prijevoza.
- (2) Osim ako je drukčije dogovoreno, operater je obvezan što prije obavijestiti primatelja o pristizanju tereta.

- (3) Ako zračni operater prizna gubitak tereta ili ako teret nije stigao prije isteka roka od sedam dana od dana kada je trebao stići, primatelj ima pravo na naknadu štete u skladu s ugovorom o prijevozu.

Članak 16.

(Primjena prava pošiljatelja i primatelja)

Pošiljatelju i primatelju pripadaju prava utvrđena čl. 14. i 15. ovoga Zakona, pod uvjetom da ispunjavaju obveze iz ugovora o prijevozu.

Članak 17.

(Odnos između trećih strana)

- (1) Čl. 14., 15. i 16. primjenjuju se na odnos između pošiljatelja i primatelja, kao i na međusobne odnose trećih strana ako njihova prava proizlaze iz prava pošiljatelja ili primatelja.
- (2) Pravo na raspolaganje teretom, isporuka tereta i primjena prava pošiljatelja i primatelja mogu se izmijeniti samo oznakom "express" u teretnom listu ili na priznanici o isporuci tereta.

Članak 18.

(Carinske, policijske i formalnosti drugih državnih tijela)

- (1) Pošiljatelj mora pribaviti informacije i isprave potrebne radi ispunjavanja carinskih, policijskih i formalnosti drugih državnih tijela prije nego što teret bude isporučen primatelju. Pošiljatelj je odgovoran operateru za štetu prouzročenu zbog nedostatka ili nepotpunosti ili nepravilnosti takvih informacija ili isprava, osim ako je do štete došlo greškom operatera, njegovih službenika ili predstavnika.
- (2) Zračni operater nije obavezan provjeravati točnost takvih informacija ili isprava.

POGLAVLJE III. ODGOVORNOST ZRAČNIH OPERATERA I IZNOS NAKNADE ŠTETE

Članak 19.

(Odgovornost zračnog operatera)

- (1) Odgovornost zračnog operatera ECAA područja u pogledu putnika i njihove prtljage uređuje se odredbama ovoga Zakona.
- (2) Obveza osiguranja zračnog operatera ECAA područja podrazumijeva osiguranje do odgovarajuće visine osiguranja, što svim osobama koje imaju pravo na naknadu štete

osigurava isplatu cjelokupnog iznosa na koji imaju pravo u skladu s odredbama ovoga Zakona i članka 4. točka (h) Dodatka I. Pravilnika o radnoj dozvoli zračnog operatera i zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza ("Službeni glasnik BiH", broj 66/10).

Članak 20.

(Smrt ili ozljede putnika)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu pretrpljenu u slučaju smrti ili tjelesne ozljede putnika samo pod uvjetom da je do nezgode, koja je prouzročila smrt ili ozljedu, došlo u zrakoplovu ili za vrijeme bilo koje operacije ukrcaja ili iskrcaja.
- (2) Zračni operater ECAA područja bez odgode, a najkasnije 15 dana od dana utvrđivanja identiteta fizičke osobe koja ima pravo na naknadu štete, isplaćuje predujam razmjernan teškoćama što ih je ta osoba pretrpjela i koji joj omogućava da zadovolji trenutačne materijalne potrebe.
- (3) Predujam u slučaju smrti ne smije biti manji od 16.000 SDR-a po putniku u protuvrijednosti u konvertibilnim markama.
- (4) Predujam ne predstavlja priznanje odgovornosti zračnog operatera.
- (5) U slučaju isplate predujma, on će biti kompenziran kasnijim iznosima isplaćenim po osnovi odgovornosti zračnog operatera ECAA područja.
- (6) Predujam neće biti vraćen odnosno kompenziran, osim u slučajevima propisanim člankom 24. ovoga Zakona ili u slučaju kada je isplaćen osobi koja nije imala pravo na naknadu štete.

Članak 21.

(Oštećenja prtljage)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu pretrpljenu u slučaju oštećenja ili gubitka predane prtljage samo u slučaju da je do događaja, koji je doveo do oštećenja ili gubitka, došlo u zrakoplovu ili u bilo kojem trenutku od kada je predana prtljaga bila u nadležnosti zračnog operatera. Međutim, zračni operater nije odgovoran ako i u onoj mjeri u kojoj je došlo do oštećenja zbog svojstvenog nedostatka, loše kvalitete ili mane same prtljage.
- (2) Ako zračni operater prizna gubitak predane prtljage ili ako predana prtljaga nije stigla nakon isteka roka od 21 dana nakon dana kada je trebala stići, putnik ima pravo na naknadu štete u skladu s ovim Zakonom i ugovorom o prijevozu.

Članak 22.

(Oštećenja tereta)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu nastalu u slučaju oštećenja ili gubitka tereta, samo u slučaju ako je do događaja koji je uzrokovao štetu došlo za vrijeme prijevoza zrakom.
- (2) Međutim, zračni operater nije odgovoran ako i u onoj mjeri u kojoj se dokaže da je do oštećenja ili gubitka tereta došlo iz jednog ili više sljedećih razloga:
 - a) zbog svojstvenog nedostatka, loše kvalitete ili mane samoga tereta;
 - b) lošeg pakiranja tereta, koji nije obavio operater ili njegovi zaposlenici ili predstavnici,
 - c) u slučaju rata ili oružanog sukoba,
 - d) u slučaju provedbe akta državnog tijela u vezi s ulaskom, izlaskom ili provozom tereta.
- (3) Prijevoz zrakom, u značenju koje mu je dano u stavku (1) ovoga članka, podrazumijeva vrijeme u kojemu je teret u nadležnosti operatera.
- (4) Vrijeme trajanja prijevoza zrakom ne može se produljiti vremenom trajanja prijevoza kopnom, morem ili unutarnjim vodama koji se obavlja izvan zračne luke. Ako se takav prijevoz ipak obavi u sklopu provedbe ugovora o prijevozu zrakom u svrhu utovara, isporuke ili pretovara, pretpostavlja se da je svaka šteta, pod uvjetom da nema dokaza da se dogodilo suprotno, rezultat događaja do kojeg je došlo za vrijeme prijevoza zrakom. Ako zračni operater zamijeni ovakav prijevoz drugom vrstom prijevoza u cjelini ili u onome dijelu prijevoza koji je predviđen za prijevoz zrakom bez suglasnosti pošiljatelja, takav prijevoz drugom vrstom prijevoza mora se obaviti za vrijeme trajanja prijevoza zrakom.

Članak 23.

(Kašnjenje)

Zračni operater odgovoran je za štetu prouzročenu kašnjenjem u prijevozu putnika, prtljage ili tereta. Međutim, zračni operater nije odgovoran za štetu prouzročenu kašnjenjem ako dokaže da su on ili njegovi zaposlenici i predstavnici poduzeli sve mjere koje su stvarno mogli poduzeti kako bi izbjegli štetu ili ako dokažu da je bilo nemoguće poduzeti takve mjere.

Članak 24.

(Oslobađanje od odgovornosti)

Zračni operater oslobađa se ili se djelomično oslobađa od odgovornosti za štetu ako dokaže da je šteta prouzročena ili je njenom nastanku doprinijela nakana ili nepažnja ili propust osobe

koja zahtijeva naknadu štete, u mjeri u kojoj su nakana ili nepažnja ili propust prouzročili štetu ili su doprinijeli njenome nastanku.

Članak 25.

(Naknada štete u slučaju smrti ili ozljede putnika)

- (1) Zračni operater ne može isključiti ili ograničiti svoju odgovornost za štetu prouzročenu na način predviđen odredbom članka 20. stavak (1) ovoga Zakona, i to za štetu koja ne prelazi iznos od 113.100 SDR-a za svakog putnika.
- (2) Zračni operater nije odgovoran za štetu čiji iznos prelazi 113.100 SDR-a za svakog putnika na način predviđen člankom 20. stavak (1) ovoga zakona ako dokaže da:
 - a) šteta nije nastala uslijed nepažnje ili pogreške ili propusta operatera ili njegovih zaposlenika ili predstavnika ili
 - b) je šteta nastala uslijed nepažnje ili pogreške ili propusta treće osobe.

Članak 26.

(Ograničenja odgovornosti u odnosu na kašnjenje prtljage i tereta)

- (1) Zračni operater odgovoran je za štetu prouzročenu kašnjenjem iz članka 23. ovoga Zakona do iznosa od 4.694 SDR-a za svakog putnika.
- (2) Zračni operater odgovoran je za uništenje, gubitak, oštećenje ili zakašnjenje prtljage do iznosa od 1.131 SDR-a za svakog putnika, osim ako je putnik u trenutku predaje prtljage operateru dao posebnu izjavu o većoj vrijednosti prtljage i platio dodatnu naknadu.
- (3) U slučaju iz stavka (2) ovoga članka, zračni operater dužan je platiti iznos koji ne prelazi iznos naveden u posebnoj izjavi.
- (4) Zračni operater odgovoran je za štetu prouzročenu na teretu u slučaju njegovog uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja do iznosa od 19 SDR-a po kilogramu tereta, osim ako je u trenutku predaje tereta operateru pošiljatelj dao posebnu izjavu o većoj vrijednosti i platio dodatnu naknadu. U tom slučaju, operater je dužan platiti iznos koji ne prelazi navedenu naknadu.
- (5) U slučaju uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja dijela tereta ili bilo kojeg predmeta sadržanog u njemu, pri određivanju iznosa na koji se ograničava odgovornost operatera uzima se u obzir samo ukupna težina jednog ili više paketa na koje se odnosi navedeni tekst. Međutim, kada uništenje, gubitak, oštećenje ili zakašnjenje dijela tereta ili bilo kojeg predmeta sadržanog u njemu utječe na

vrijednost ostalih paketa obuhvaćenih istim teretnim listom ili istom priznanicom ili, ako oni nisu izdani, istim izvješćem sačuvanim u nekoj drugoj ispravi iz članka 6. stavak (2) ovoga Zakona, ukupna težina jednog takvog paketa ili više paketa također se uzima u obzir pri određivanju granice odgovornosti.

- (6) Odredbe st. (1) i (2) ovoga članka ne primjenjuju se u slučaju kada je šteta prouzročena nakanom, greškom ili propustom operatera, njegovih zaposlenika ili predstavnika.

Članak 27.

(Konverzija monetarnih jedinica)

Konverzija iznosa SDR-a u konvertibilne marke (BAM) obavlja se u skladu s metodom konverzije koju primjenjuje Međunarodni monetarni fond, a koja je na snazi na dan donošenja presude za naknadu štete.

Članak 28.

(Odgovornost zračnog operatera u slučaju uskraćenog ukrcaja, otkazivanja leta i kašnjenja leta)

Ovim Zakonom, pod sljedećim uvjetima, utvrđuje se minimum prava za putnike u slučajevima kada:

- a) je protiv njihove volje uskraćen ukrcaj;
- b) je njihov let otkazan;
- c) njihov let kasni.

Članak 29.

(Uskraćeni ukrcaj)

- (1) Kada zračni operater opravdano očekuje da će morati uskratiti ukrcaj na određeni let, prvo će pozvati dobrovoljce da predaju svoje rezervacije u zamjenu za pogodnosti, pod uvjetima koji će biti dogovoreni između dotičnog putnika i operativnog zračnog operatera. Dobrovoljcima će biti pružena pomoć u skladu s člankom 33. ovoga Zakona, pri čemu je ta pomoć dodatna u odnosu na pogodnosti iz ovoga stavka.
- (2) Ako broj dobrovoljaca koji istupe nije dovoljan da se ostalim putnicima s rezervacijama omogući ukrcaj na let, tada zračni operater može uskratiti ukrcaj putnicima protiv njihove volje.
- (3) Ako je putnicima uskraćen ukrcaj protiv njihove volje, zračni operater mora im to odmah kompenzirati u skladu s člankom 32. ovoga Zakona i pružiti pomoć u skladu s čl. 33. i 34. ovoga Zakona.

Članak 30.

(Otkazivanje)

(1) U slučaju otkazivanja leta:

- a) zračni operater ponudit će pomoć putnicima u skladu s člankom 33. ovoga Zakona;
- b) zračni operater ponudit će pomoć putnicima u skladu s člankom 34. stavak (1) točka a) i člankom 34. stavak (2) ovoga Zakona, a u slučaju preusmjerenja kada je opravdano očekivano vrijeme novog leta najmanje dan nakon polijetanja koje je bilo planirano za otkazani let, pomoć utvrđenu člankom 34. stavak (1) točka b) i člankom 34. stavak (1) točka c) ovoga Zakona;
- c) putnici imaju pravo na naknadu od operativnog zračnog operatera u skladu s člankom 32. ovoga Zakona, osim ako su obaviješteni o otkazivanju:
 - 1) najmanje dva tjedna prije predviđenog vremena polijetanja ili
 - 2) između dva tjedna i tjedan prije predviđenog vremena polijetanja, a ponuđeno im je preusmjerenje, čime bi im se omogućilo polijetanje najmanje dva sata prije predviđenog vremena polijetanja i stizanje do krajnjeg odredišta za manje od četiri sata nakon predviđenog vremena slijetanja ili
 - 3) manje od sedam dana prije predviđenog vremena polijetanja, a ponuđeno im je preusmjerenje, čime bi im se omogućilo polijetanje najmanje jedan sat prije predviđenog vremena polijetanja i stizanje do krajnjeg odredišta za manje od dva sata nakon predviđenog vremena slijetanja.
- (2) Kada se putnici obavijeste o otkazivanju, mora im se dati objašnjenje u vezi s mogućim alternativnim prijevozom.
- (3) Zračni operater nije obvezan platiti naknadu u skladu s člankom 32. ovoga Zakona ako može dokazati da je otkazivanje uzrokovano izvanrednim okolnostima koje nisu mogle biti izbjegnute čak i da su bile poduzete sve potrebne mjere.
- (4) Teret dokazivanja u vezi s pitanjima o tome je li i kada putnik obaviješten o otkazivanju leta je na operativnom zračnom operateru.

Članak 31.

(Kašnjenje)

(1) Kada zračni operater opravdano očekuje da će određeni let kasniti u odnosu na predviđeno vrijeme polijetanja:

- a) dva sata ili više u slučaju letova na udaljenosti od 1.500 kilometara ili manje ili
- b) tri sata ili više za letove unutar ECAA područja na udaljenosti između 1.500 i 3.500 kilometara ili
- c) četiri sata ili više u slučaju svih letova koji ne potpadaju pod toč. a) ili b), zračni operater ponudit će putnicima:
 - 1) pomoć utvrđenu člankom 34. stavak (1) točka a) i člankom 34. stavak (2) ovoga Zakona i
 - 2) pomoć utvrđenu člankom 34. stavak (1) točka b) i člankom 34. stavak (1) točka c) ovoga Zakona kada je opravdano očekivano vrijeme polijetanja najmanje dan nakon prethodno najavljenog vremena polijetanja i
 - 3) pomoć utvrđenu člankom 33. stavak (1) točka a) ovoga Zakona kada je u pitanju kašnjenje od najmanje četiri sata.

(2) U svakom slučaju, pomoć će biti ponuđena unutar vremenskih granica kako je to navedeno u stavku (1) ovoga članka, a u odnosu na svaki raspon udaljenosti zasebno.

Članak 32.

(Pravo na naknadu)

(1) Putnicima pripada pravo na naknadu u iznosu od:

- a) 250 eura za sve letove na udaljenosti od 1.500 kilometara ili manje;
- b) 400 eura za sve letove unutar ECAA područja dulje od 1.500 kilometara i za sve druge letove između 1.500 i 3.500 kilometara;
- c) 600 eura za sve letove koji ne potpadaju pod toč. a) ili b) ovoga stavka.

(2) Prilikom utvrđivanja udaljenosti, osnova za utvrđivanje naknade je zadnje odredište na kojemu uskraćeni ukrcaj i otkazivanje izaziva kašnjenje u dolasku putnika u odnosu na predviđeno vrijeme.

(3) Vrijednost naknade izražene u eurima isplaćuje se u protuvrijednosti u konvertibilnim markama (BAM). Osnova za obračun naknade u eurima, koja se plaća u konvertibilnim markama (BAM), jest protuvrijednost deviznog iznosa iskazanog u konvertibilnim markama (BAM), prema važećem tečaju Centralne banke BiH na dan obračuna.

- (4) Kada se putnicima ponudi preusmjerenje do njihova krajnjeg odredišta alternativnim letom u skladu s člankom 33. ovoga Zakona, a čije vrijeme dolaska ne premašuje predviđeno vrijeme dolaska prvotno rezerviranog leta:
- a) za dva sata - za sve letove na udaljenosti od 1.500 kilometara ili manje ili
 - b) za tri sata - za sve letove unutar ECAA područja dulje od 1.500 kilometara i sve druge letove između 1.500 i 3.500 kilometara ili
 - c) za četiri sata - za sve letove koji ne potpadaju pod toč. a) ili b) ovoga stavka, zračni operater može umanjiti naknadu predviđenu stavkom (1) ovoga članka za 50%.
- (5) Naknada iz stavka (1) ovoga članka isplaćuje se u gotovini, elektroničkim bankovnim transferom, bankovnim nalogom ili bankovnim čekom ili uz potpisanu suglasnost putnika, putničkim doznakama i/ili putem drugih usluga.
- (6) Udaljenosti iz st. (1) i (2) ovoga članka mjere se metodom velike kružne rute.

Članak 33.

(Pravo na povrat novca ili preusmjerenje)

- (1) Putnicima će biti ponuđeno da odaberu jedan od sljedećih oblika pomoći:
- a) povrat novca u roku od sedam dana na način predviđen člankom 32. stavak (3) ovoga Zakona, i to: za puni iznos cijene karte po kojoj je kupljena, za dio ili dijelove putovanja koji nisu realizirani i za dio ili dijelove koji su već realizirani ako taj let više ne služi nikakvoj svrsi u smislu prvotnog plana putovanja putnika, zajedno s povratnim letom na prvu točku polijetanja, kada je to bitno, prvom prilikom;
 - b) preusmjerenje, pod sličnim uvjetima prijevoza, do njihova krajnjeg odredišta, prvom prilikom;
 - c) preusmjerenje, pod sličnim uvjetima prijevoza, do njihova krajnjeg odredišta nekog kasnijeg datuma, po volji putnika, ovisno o raspoloživosti sjedala.
- (2) Na putnike čiji letovi čine dio paket-aranžmana primjenjuje se stavak (1) točka a) ovoga članka, isključujući pravo na naknadu u slučajevima u kojima takvo pravo proizlazi iz Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini.
- (3) U slučaju kada određeni grad, metropolu ili regiju opslužuje nekoliko zračnih luka a zračni operater ponudi putniku let do zračne luke koja je alternativa onoj za koju je izvršena rezervacija, zračni operater snosi troškove prijevoza putnika od te alternativne zračne luke do zračne luke za koju je izvršena rezervacija ili do nekog drugog obližnjeg odredišta koje je dogovoreno s putnikom.

Članak 34.

(Pravo na zbrinjavanje)

- (1) Putnicima će biti ponuđeni besplatni:
 - a) obroci i osvježenja u razumnom odnosu prema vremenu čekanja;
 - b) hotelski smještaj u slučajevima:
 - 1) kada je nužno zadržati se jednu ili više noći ili
 - 2) kada je nužno zadržati se dulje nego što je putnik namjeravao;
 - c) prijevoz na relaciji između zračne luke i mjesta smještaja (hotel ili nešto drugo).
- (2) Osim toga, putnicima će biti ponuđena dva besplatna telefonska poziva, korištenje teleksa ili faksa ili e-pošte.
- (3) U primjeni ovoga članka zračni operater mora posvetiti posebnu pozornost potrebama osoba smanjene pokretljivosti i osoba koje su u njihovoj pratnji, kao i potrebama djece bez pratnje.

Članak 35.

(Smještaj u višu ili nižu klasu)

- (1) Ako zračni operater smjesti putnika u višu klasu od one za koju je kupljena karta, može ne zahtijevati nikakvo dodatno plaćanje.
- (2) Ako zračni operater smjesti putnika u nižu klasu od one za koju je kupljena karta, u roku od sedam dana i na način predviđen člankom 32. stavak (3) ovoga Zakona putniku će isplatiti iznos u visini od:
 - a) 30% cijene karte za sve letove na udaljenosti od 1.500 kilometara ili manje ili
 - b) 50% cijene karte za sve letove unutar ECAA područja dulje od 1.500 kilometara i za sve druge letove na udaljenosti između 1.500 i 3.500 kilometara ili
 - c) 75% cijene karte za sve letove koji ne potpadaju pod toč. a) i b) ovoga stavka.

Članak 36.

(Dodatna naknada)

- (1) Ovaj Zakon primjenjuje se i na dodatnu naknadu, ne dovodeći u pitanje prava putnika. Od dodatne naknade zračni operater može odbiti naknadu koja se dodjeljuje prema ovome Zakonu.
- (2) Stavak (1) ovoga članka ne primjenjuje se na putnike dobrovoljce, čija su prava uređena člankom 29. stavak (1) ovoga Zakona.

Članak 37.

(Pravo na povrat isplaćene naknade)

- (1) U slučajevima kada zračni operater plati naknadu ili ispuni druge obveze predviđene ovim Zakonom, ima pravo potraživati naknadu od bilo koje osobe, uključujući treće strane, u skladu s važećim zakonom.
- (2) Ovim se Zakonom ne ograničava pravo zračnog operatera na potraživanje povrat isplaćene naknade od turističkog operatera ili neke druge osobe s kojom zračni operater ima ugovor.
- (3) Odredbe ovoga Zakona ne ograničavaju pravo turističkog operatera ili treće strane s kojim zračni operater ima ugovor, sem putnika, na potraživanje povrata novca ili naknade od zračnog operatera u skladu s mjerodavnim važećim zakonima.

Članak 38.

(Obveza obavještavanja putnika o njihovim pravima)

- (1) Zračni operater osigurava da na prijavnici bude postavljena putnicima jasno vidljiva i čitljiva sljedeća obavijest: „Ako vam je uskraćen ukrcaj ili je vaš let otkazan ili odgođen za najmanje dva sata, na prijavnici ili kapiji za ukrcaj potražite sažetak u kojemu su navedena vaša prava, naročito u pogledu naknade i pomoći“.
- (2) Zračni operater koji uskraćuje ukrcaj ili otkazuje let mora dati svakom putniku pisanu obavijest u kojoj su navedena pravila o naknadi i pomoći u skladu s ovim Zakonom.
- (3) Zračni operater dužan je dostaviti pisanu obavijest svakom putniku čiji let kasni u roku ne kraćem od dva sata. Putniku se u pisanom obliku moraju dati i kontakt-podatci o tijelu nadležnom za postupanje po pitanju zaštite prava putnika, a koje je utvrđen člankom 40. ovoga Zakona.
- (4) Zračni operater na odgovarajući način osigurava obavijest i za slijepe i slabovidne osobe.

Članak 39.

(Isključivanje odbacivanja odgovornosti)

- (1) Ovim Zakonom zabranjuje se svako isključivanje odgovornosti zračnog operatera.
- (2) U slučaju da zračni operater ne postupi prema stavku (1) ovoga članka, odnosno ne obavijesti ili nepravilno obavijesti putnika o njegovim pravima, putnik ima pravo pokrenuti postupak pred nadležnim sudom.

Članak 40.

(Nadležno tijelo za postupanje po pitanju zaštite prava putnika)

- (1) Nadležno tijelo za postupanje po pitanju žalbi putnika koji se prevoze zrakom, a čija su prava ugrožena na temelju ovoga Zakona, jest Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BHDCA).
- (2) Svaki putnik koji putuje iz zračne luke u Bosni i Hercegovini do zračne luke na ECAA području i obratno, kao i svaki putnik koji putuje iz zračne luke u Bosni i Hercegovini do zračne luke u trećim zemljama i obratno, može uložiti žalbu BHDCA zbog povrede njegovih prava prema ovome Zakonu.
- (3) BHDCA će na temelju ovoga Zakona donijeti poseban propis kojim će utvrditi postupak za postupanje po žalbama putnika kojima su ugrožena prava utvrđena ovim Zakonom.

Članak 41.

(Klauzula o ograničenjima)

Zračni operater može utvrditi da ugovor o prijevozu podliježe višim ograničenjima odgovornosti od onih navedenih u ovome Zakonu.

Članak 42.

(Ništavost odredaba ugovora)

Svaka odredba ugovora o prijevozu putnika, prtljage ili tereta kojom se operater oslobađa odgovornosti ili kojom se određuje niža razina odgovornosti od one propisane ovim Zakonom ništava je i ne proizvodi pravno djelovanje. Ništavost takve odredbe ugovora o prijevozu putnika, prtljage ili tereta ne utječe na valjanost ostalih odredaba ugovora na koje se primjenjuju odredbe ovoga Zakona.

Članak 43.

(Sloboda ugovaranja)

- (1) Zračni operater odbit će zaključiti ugovor o prijevozu koji je protivan ovome Zakonu.
- (2) Zračni operater može postaviti i drukčije uvjete prijevoza ako oni nisu u suprotnosti s odredbama ovoga Zakona.
- (3) Svi zračni prijevoznici prilikom prodaje usluga zračnog prijevoza unutar ECAA područja osiguravaju da sažetak glavnih odredaba ugovora o prijevozu kojima se uređuje odgovornost zračnog operatera prema putnicima i njihovoj prtljazi, uključujući rokove za podnošenje tužbe za naknadu štete i mogućnost davanja posebne

izjave o prtljazi, bude dostupan putnicima na svim prodajnim mjestima, uključujući prodaju putem telefona ili interneta. Kako bi udovoljili ovome zahtjevu za pružanje informacija, zračni prijevoznici koristit će obavijest, kako je to navedeno u članku 44. ovoga Zakona. Takav sažetak ili obavijest ne može se koristiti kao osnova za podnošenje zahtjeva za naknadu štete niti za tumačenje odredaba ovoga Zakona.

- (4) Uz zahtjev vezan uz pružanje informacija iz stavka (1) ovoga članka o zračnom prijevozu koji se obavlja ili prodaje, svi zračni prijevoznici izdaju svakom putniku pisanu obavijest o:
- a) granici odgovornosti operatera koja vrijedi za dani let u slučaju smrti ili ozljede, ako je takva granica određena;
 - b) granici odgovornosti operatera koja vrijedi za dani let u slučaju uništenja, gubitka ili oštećenja prtljage, kao i upozorenje da putnik prilikom prijave prtljage treba upozoriti zrakoplovnu kompaniju na svu prtljagu čija vrijednost premašuje taj iznos ili treba osigurati prtljagu u cjelini prije putovanja;
 - c) granici odgovornosti operatera koja vrijedi za dani let za štetu izazvanu kašnjenjem.
- (5) Kada prijevoz u cjelini obavljaju zračni operateri iz ECAA područja, ograničenja navedena u skladu sa zahtjevima za pružanje informacija iz st. (1) i (2) jesu ograničenja utvrđena ovim Zakonom, osim u slučaju kada zračni operater iz ECAA područja dobrovoljno primjenjuje ograničenja koja su viša od ograničenja propisanih ovim Zakonom.
- (6) Na prijevoz koji obavljaju zračni prijevoznici izvan ECAA područja primjenjuju se st. (1) i (2) ovoga članka samo u pogledu prijevoza u ECAA područje, iz njega ili unutar njega.

Članak 44.

(Izvod o odgovornosti zračnog operatera prema putnicima i njihovoj prtljazi)

Izvod o odgovornosti zračnog operatera prema putnicima i njihovoj prtljazi, s kojim je zračni operater dužan upoznati putnike, glasi:

„U ovoj obavijesti sadrži pravila o odgovornosti zračnih operatera iz ECAA područja u skladu s odredbama Zakona o obveznim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i Montrealske konvencije.

(1) Naknada u slučaju smrti ili ozljede

Ne postoje financijska ograničenja za odgovornost u slučaju ozljede ili smrti putnika. Zračni operater ne može osporavati zahtjeve za naknadu štete u slučaju kada se radi o

šteti do 113.100 SDR-a. U slučaju iznosa višeg od navedenog, zračni operater može osporavati zahtjev dokazujući da nije postupao namjerno ili nemarno ili propustom.

(2) Avansna plaćanja

- a) U slučaju smrti ili ozljede putnika, zračni operater u roku od 15 dana od utvrđivanja osobe koja ima pravo na naknadu štete mora isplatiti avans koji je potreban za pokriće trenutačnih ekonomskih potreba. U slučaju smrti, ovo avansno plaćanje neće biti niže od 16.000 SDR-a.
- b) Avansna isplata ne predstavlja priznanje odgovornosti i može se odbiti od bilo kojeg naknadnog iznosa plaćenog po osnovi odgovornosti zračnog operatera iz ECAA područja, ali je nepovratna, osim u slučajevima kada zračni operater dokaže da je štetu izazvala ili joj je doprinijela nemarnost ozlijeđenog ili preminulog putnika. Zračni operater može biti oslobođen odgovornosti, u cijelosti ili djelomično, u skladu s važećim zakonima ili u okolnostima kada se naknadno dokaže da je osoba koja je primilo avansnu isplatu svojim nemarom izazvala ili doprinijela šteti ili da se ne radi o osobi koja ima pravo na naknadu.

(3) Kašnjenje putnika

U slučaju kašnjenja putnika, zračni operater odgovoran je za štetu, osim ako je poduzeo sve razumne mjere kako bi izbjegao štetu ili ako nije bilo moguće poduzeti takve mjere. Odgovornost u slučaju kašnjenja putnika ograničena je na 4.694 SDR-a.

(4) Kašnjenje prtljage

U slučaju kašnjenja prtljage, zračni operater odgovoran je za štetu, osim ako je poduzeo sve razumne mjere kako bi izbjegao štetu ili ako nije bilo moguće poduzeti takve mjere. Odgovornost u slučaju kašnjenja prtljage ograničena je na 1.131 SDR-a.

(5) Uništenje, gubitak ili oštećenje prtljage

Zračni operater odgovoran je za uništenje, gubitak ili oštećenje prtljage do 1.131 SDR-a. U slučaju prijavljene prtljage, zračni operater odgovoran je čak i ako nije kriv, osim ako je prtljaga bila neispravna. U slučaju neprijavljene prtljage, operater je odgovoran samo ako je kriv.

(6) Viša ograničenja odgovornosti za prtljagu

Putnik ima pravo na više ograničenje odgovornosti ako najkasnije pri registraciji da posebnu izjavu i plati dodatnu naknadu.

(7) Žalbe u vezi s prtljagom

Ako je prtljaga oštećena, ako kasni ili je izgubljena ili uništena, putnik mora pisati i žaliti se zračnom operateru što je prije moguće. U slučaju oštećenja prijavljene prtljage, putnik mora pisati i žaliti se u roku od sedam dana, a u slučaju kašnjenja u roku od 21 dana, a u oba slučaja od dana predaje prtljage putniku.

(8) Odgovornost ugovornih i stvarnih operatera

Ako zračni operater koji doista izvodi let nije i ugovorni zračni operater, putnik ima pravo uputiti žalbu ili podnijeti zahtjev za naknadu štete protiv bilo kojega od njih. Ako je na karti naznačeno ime ili kod zračnog operatera, taj je zračni operater i ugovorni operater.

(9) Rok za podnošenje tužbe

Tužba za naknadu štete mora se podnijeti u roku od dvije godine od dana dolaska zrakoplova ili od dana kada je zrakoplov trebao sletjeti.

(10) Pravni temelj za informacije

Pravni temelj za opisana pravila nalazi se u Montrealskoj konvenciji od 28. svibnja 1999. godine i Zakonu o obveznim odnosima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine.“

Članak 45.

(Osnova za potraživanja odštete)

Svako potraživanje naknade štete osobe koja ima pravo na naknadu štete na temelju ovoga Zakona, ugovora o prijevozu ili je proizašlo iz presude o počinjenom kaznenom djelu podliježe uvjetima i ograničenjima odgovornosti na način utvrđen ovim Zakonom.

Članak 46.

(Zaposlenici i predstavnici zračnog operatera)

- (1) Zaposlenik ili predstavnik zračnog operatera protiv kojega je pokrenuta tužba zbog naknade štete na temelju ovoga Zakona može biti oslobođen od odgovornosti ako dokaže da je radio za zračnog operatera u granicama svojih ovlasti. Zaposlenik ili predstavnik zračnog operatera ima pravo pozivati se na ograničenja od odgovornosti za nastalu štetu na koja se poziva i operater u skladu s ovim Zakonom.
- (2) Akumuliranje iznosâ naknade štete od zračnog operatera, njegovih službenika i predstavnika neće premašivati utvrđene iznose ograničenja od odgovornosti za nastalu štetu utvrđena ovim Zakonom.

- (3) Osim u pogledu prijevoza tereta, odredbe st. (1) i (2) ovoga članka ne primjenjuju se ako se dokaže da je šteta proistekla iz postupka ili omaške službenika ili predstavnika počinjenih s nakanom izazivanja štete ili nesmotreno i znajući da će vjerojatno doći do štete.

Članak 47.

(Pravovremena obavijest o žalbi)

- (1) Ako osoba ovlaštena za primanje primi predanu prtljagu ili teret bez upućenog prigovora putnika ili pošiljatelja, smatrat će se da su prtljaga ili teret dostavljeni u dobrom stanju i u skladu s ispravom o prijevozu ili nekom drugom ispravom sadržanom u izvješću, u skladu s člankom 5. stavak (2) i člankom 6. stavak (2) ovoga Zakona.
- (2) U slučaju oštećenja, osoba odgovorna za isporuku mora prigovoriti zračnom operateru odmah nakon što uoči oštećenje, i to u slučaju prtljage najkasnije sedam dana od dana primitka, a u slučaju tereta 14 dana od dana primitka. U slučaju zakašnjenja, prigovor se mora uložiti najkasnije u roku od 21 dana od dana stavljanja prtljage ili tereta joj na raspolaganje.
- (3) Svaki prigovor mora biti uložen u pisanom obliku i predan ili otpremljen u propisanom roku.
- (4) Ako u navedenom roku ne bude uložen prigovor, protiv operatera neće biti poduzeta nikakva radnja, osim u slučaju prijevare koju je počinio operater.

Članak 48.

(Smrt odgovorne osobe)

U slučaju smrti odgovorne osobe zračnog operatera, oštećenik podnosi tužbu za naknadu štete protiv njegova nasljednika.

Članak 49.

(Nadležnosti)

- (1) Tužitelj podnosi zahtjev za naknadu štete nadležnom sudu na teritoriju Bosne i Hercegovine.
- (2) U slučaju smrti ili ozljede putnika, tužitelj može podnijeti zahtjev za naknadu štete nadležnom sudu na teritoriju Bosne i Hercegovine ili na teritoriju države u kojoj je putnik u trenutku nesreće imao svoje stalno prebivalište, a prema kojoj i iz koje operater prometuje u prijevozu putnika zrakom, bilo svojim vlastitim zrakoplovom ili

zrakoplovom drugog zrakoplovnog operatera na osnovi komercijalnog sporazuma, u kojoj taj operater obavlja prijevoz putnika zrakom i u kojoj zračni operater iznajmljuje ili posjeduje prostorije ili ih iznajmljuje ili posjeduje drugi operater s kojim je navedeni operater potpisao komercijalni sporazum.

Članak 50.

(Arbitraža)

- (1) Stranke koje su sklopile ugovor o prijevozu tereta mogu navesti da će svaki spor koji se odnosi na odgovornost operatera, u skladu s ovim Zakonom, biti riješen arbitražom. Takav ugovor zaključuje se u pisanom obliku.
- (2) Arbitražni postupak se, na zahtjev stranke koja ga potražuje, vodi u jednom od sudova iz članka 49. ovoga Zakona.
- (3) Arbitar ili arbitražni sud primjenjuje odredbe ovoga Zakona.
- (4) Odredbe st. (2) i (3) ovoga članka smatraju se dijelom svake arbitražne klauzule ili sporazuma, a svaki uvjet iz takve klauzule ili sporazuma koji nije u skladu s ovim Zakonom bit će poništen.

Članak 51.

(Uzastopni prijevoz)

- (1) Uzastopni operateri dužni su se pridržavati odredaba ovoga Zakona.
- (2) Putnik ili osoba koja ima pravo na naknadu štete podnosi zahtjev za naknadu štete protiv operatera koji je obavljao prijevoz tijekom kojega je došlo do nesreće, događaja ili kašnjenja, izuzev kada je izričitim sporazumom između uzastopnih operatera prvi operater preuzeo odgovornost za cjelokupno putovanje.
- (3) U pogledu prtljage ili tereta, putnik ili pošiljatelj ima pravo pokrenuti postupak protiv prvog operatera, putnik ili primatelj koji ima pravo na dostavu ima pravo pokrenuti postupak protiv zadnjeg operatera i nadalje, a svatko od njih može pokrenuti postupak protiv operatera koji je obavljao prijevoz tijekom kojega je došlo do uništenja, gubitka, oštećenja ili zakašnjenja. Ti su prijevoznici zajedno i pojedinačno odgovorni putniku ili pošiljatelju ili primatelju.

Članak 52.

(Pravo na naplatu štete od treće osobe)

Ako je štetu u prijevozu putnika, prtljage ili tereta prouzročila treća osoba, operater koji je nadoknadio štetu putniku ili osobi koja ima pravo na naknadu štete ima pravo pokrenuti postupak za povrat isplaćene naknade protiv treće osobe koja je prouzročila štetu.

POGLAVLJE IV. OSOBE S POSEBNIM POTREBAMA ILI SMANJENE POKRETLJIVOSTI

Članak 53.

(Osobe s posebnim potrebama ili smanjene pokretljivosti)

- (1) Zračni operater dužan je osigurati prednost prilikom prijevoza, ukrcaja u ili iskrcaja iz zrakoplova osobama s posebnim potrebama ili smanjene pokretljivosti i njihovoj pratnji, kao i djeci bez pratnje roditelja ili skrbnika, u odnosu na druge putnike.
- (2) Zračni operater dužan je u slučajevima uskraćenog ukrcaja, otkazivanja ili kašnjenja leta, u bilo kojem trajanju, osobama iz stavka (1) ovoga članka osigurati pravo na zbrinjavanje u skladu s člankom 34. ovoga Zakona.
- (3) Ovim se Zakonom uspostavljaju pravila za pružanje pomoći osobama iz stavka (1) ovoga članka bez diskriminacije.
- (4) Odredbe ovoga Zakona primjenjuju se na osobe iz stavka (1) ovoga članka koje koriste komercijalne putničke usluge u zračnom prometu pri odlasku iz, provožu kroz ili dolasku u zračnu luku kada je ta zračna luka na teritoriju Bosne i Hercegovine.
- (5) Ovaj Zakon ne odnosi se na prava putnika utvrđena čl. 79.-90. Zakona o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini i prava putnika utvrđena čl. 28.-31. ovoga Zakona.

Članak 54.

(Sprječavanje odbijanja prijevoza)

Pri prijevozu putnika iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona zračni operater ili njegov predstavnik mora:

- a) prihvatiti rezervaciju za let iz zračne luke ili do zračne luke u kojima se primjenjuje ovaj Zakon;
- b) obaviti ukrcaj u zrakoplov u zračnoj luci na koju se primjenjuje ovaj Zakon, pod uvjetom da dotična osoba posjeduje važeću kartu i rezervaciju.

Članak 55.

(Odstupanja, posebni uvjeti i informiranje)

- (1) Zračni operater ili njegov predstavnik mogu odbiti prihvatiti rezervaciju osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona ili takvu osobu ukrcati u zrakoplov:
 - a) ako je to u svrhu ispunjavanja važećih zahtjeva vezanih za sigurnost letenja uspostavljenih međunarodnim pravom. Sporazumom o ECAA, Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ili u svrhu ispunjavanja zahtjeva vezanih za

sigurnost letenja što ih je ustanovilo tijelo koje je predmetnom zračnom operateru izdalo certifikat zračnog prijevoznika (AOC),

- b) ako veličina zrakoplova ili njegovih vrata čini fizički nemogućim ukrcaj ili prijevoz osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona.
- (2) U slučaju odbijanja prihvaćanja rezervacije po osnovi iz točke a) ili b) stavka (1) ovoga članka, zračni operater, njegov predstavnik ili turistički operater dužan je osobama iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona predložiti prihvatljivu alternativu.
 - (3) Osobama iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona kojima je uskraćen ukrcaj na osnovi njihove invalidnosti ili smanjene pokretljivosti, te bilo kojoj osobi koja je u pratnji tih osoba, u skladu sa stavkom (2) ovoga članka, mora biti ponuđeno pravo na naknadu troškova ili preusmjerenje leta, kako je to utvrđeno člankom 33. ovoga Zakona. Pravo na mogućnost povratnog leta ili preusmjerenje leta ovisi o tome jesu li ispunjeni svi zahtjevi po pitanju sigurnosti letenja.
 - (4) Pod istim uvjetima iz stavka (1) točka a) ovoga članka, zračni operater ili njegov predstavnik ili turistički operater može zahtijevati od osobe s invaliditetom ili osobe smanjene pokretljivosti pratnju druge osobe koja je osposobljena za pružanje potrebne pomoći dotičnoj osobi.
 - (5) Zračni operater ili njegov predstavnik dužan je učiniti javno dostupnim informacije koje su dostupne drugim putnicima, u prilagođenom obliku i na istim jezicima kao i drugim putnicima, pravila vezana za sigurnost letenja koja se primjenjuju na prijevoz osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona, kao i sva eventualna ograničenja koja se odnose na njihov prijevoz ili opremu za kretanje zbog veličine zrakoplova.
 - (6) U slučaju da zračni operater ili njegov predstavnik ne postupi sukladno stavku (1) ili (2) ovoga članka, dužan je odmah obavijestiti osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona o razlozima nepostupanja. Zračni operater i njegov predstavnik dužni su, na zahtjev osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona, dostaviti te razloge u pisanom obliku u roku od pet radnih dana od primitka zahtjeva.

Članak 56.

(Određivanje dolaznih i odlaznih točaka)

- (1) U suradnji s korisnicima zračne luke, putem odbora korisnika zračne luke, kao i relevantnim organizacijama koje zastupaju osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona, upravno tijelo zračne luke dužno je odrediti dolazne i odlazne točke unutar granica zračne luke ili na mjestu koje je pod izravnim nadzorom upravnog tijela te unutar i izvan terminalnih zgrada, na kojima osobe s invaliditetom ili osobe smanjene pokretljivosti mogu lako najaviti svoj dolazak u zračnu luku i zatražiti pomoć.
- (2) Dolazne i odlazne točke iz stavka (1) ovoga članka moraju biti jasno obilježene i pružati osnovne informacije o zračnoj luci u odgovarajućem obliku.

Članak 57.

(Prijenos informacija)

- (1) Zračni prijevoznici i njihovi predstavnici dužni su poduzeti sve potrebne mjere kako bi na svim svojim prodajnim mjestima u zemljama potpisnicama Sporazuma o ECAA, uključujući i prodaju putem telefona i interneta, primali obavijesti o potrebi za dobivanjem pomoći upućenih od osoba s invaliditetom ili osoba smanjene pokretljivosti.
- (2) U slučaju da zračni operater ili njegov predstavnik prime obavijest o potrebi za dobivanjem pomoći najmanje 48 sati prije objavljenog vremena odlaska leta, dužni su tu obavijest prenijeti najmanje 36 sati prije objavljenog vremena odlaska leta:
 - a) upravnim tijelima odlazne, dolazne i provozne zračne luke i
 - b) operativnom zračnom operateru ako nije izvršena rezervacija kod tog operatera, osim ako identitet operativnog zračnog operatera nije poznat u vrijeme primitka obavijesti, a u tom slučaju se obavijest prenosi čim to bude izvedivo.
- (3) U svim slučajevima, izuzev onog iz stavka (2) ovoga članka, zračni operater ili njegov predstavnik ili turistički operater dužan je prenijeti obavijest što je prije moguće.
- (4) Čim bude mogao nakon odlaska leta, zračni operater dužan je obavijestiti upravno tijelo odredišne zračne luke, ako se nalazi na teritoriju ECAA područja, o broju osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona ukrcanim na taj let kojima je potrebna pomoć utvrđena člankom 67. ovoga Zakona, kao i o prirodi te pomoći.

Članak 58.

(Pravo na pomoć u zračnim lukama)

- (1) Po dolasku osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona koje putuju u zračnu luku, upravno tijelo zračne luke dužno je osigurati pružanje pomoći, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, na način da se toj osobi omogući let za koji posjeduje rezervaciju, pod uvjetom da je obavijest o posebnim potrebama te osobe za dobivanje pomoći upućena predmetnom zračnom operateru ili njegovom predstavniku najmanje 48 sati prije objavljenog vremena odlaska leta. Tom je obaviješću obvezno obuhvatiti i povratni let, ako su odlazni let i povratni let ugovoreni s istim zračnim operaterom.
- (2) U slučaju potrebe za psom pomagačem, on se osigurava pod uvjetom da je o tome upućena obavijest zračnom operateru ili njegovom predstavniku ili turističkom operateru u skladu s važećim pravilima kojima je obuhvaćen prijevoz pasa pomagača u zrakoplovu, ako takva pravila postoje.

- (3) Ako nije dostavljena obavijest u skladu sa stavkom (1) ovoga članka, upravno tijelo dužno je poduzeti sve što je u njegovoj moći da osigura pomoć, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, na način da osobi iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona bude omogućen let za koji posjeduje rezervaciju.
- (4) Odredbe ovoga stavka primjenjuju se na osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona pod uvjetom da:
- a) se prijave na prijavni šalter:
 - 1) u vrijeme koje je unaprijed i u pisanom obliku (uključujući i elektronička sredstva) odredio zračni operater ili njegov predstavnik ili turistički operater, ili
 - 2) ako nije naznačeno vrijeme najkasnije jedan sat prije objavljenog vremena odlaska, ili
 - b) osoba dođe na mjesto unutar granice zračne luke koje je utvrđeno u skladu s člankom 56. ovoga Zakona:
 - 1) u vrijeme koje je unaprijed i u pisanom obliku (uključujući i elektronička sredstva) odredio zračni operater ili njegov predstavnik ili turistički operater, ili
 - 2) ako nije naznačeno vrijeme najkasnije dva sata prije objavljenog vremena odlaska.
- (5) Kada osoba s invaliditetom ili osoba smanjene pokretljivosti ima provozni let preko zračne luke na koju se primjenjuje ovaj Zakon ili ju je zračni operater ili turistički operater premjestio s leta za koji posjeduje rezervaciju na drugi let, upravno tijelo dužno je osigurati pružanje pomoći, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, na način da osobi bude omogućeno iskoristiti let za koji ima rezervaciju.
- (6) Po dolasku zračnim prijevozom osobe s invaliditetom ili osobe smanjene pokretljivosti u zračnu luku za koju važi ovaj Zakon, upravno tijelo zračne luke dužno je osigurati pružanje pomoći, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, na način da osobi bude omogućeno stizanje do odlazne točke iz zračne luke na koju upućuje članak 56. ovoga Zakona.
- (7) Pružena pomoć, u mjeri u kojoj je to izvedivo, mora biti odgovarajuća u odnosu na posebne potrebe osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona.

Članak 59.

(Odgovornost za pomoć u zračnim lukama)

- (1) Upravno tijelo zračne luke odgovorno je za osiguranje pružanja pomoći, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, bez dodatne naplate osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti.
- (2) Upravno tijelo može samostalno osigurati navedenu pomoć. Alternativno, u ispunjavanju svoje odgovornosti i pod uvjetom da su uvijek ispoštovani kvalitativni standardi iz članka 60. stavak (1) ovoga Zakona, upravno tijelo može ugovorno angažirati jednu ili više stranaka za pružanje navedene pomoći. U suradnji s korisnicima zračne luke, putem odbora korisnika zračne luke ako je uspostavljen, upravno tijelo može sklopiti takav ugovorni aranžman samoinicijativno ili na zahtjev, koji može doći i od zračnog operatera, vodeći računa o postojećim uslugama u predmetnoj zračnoj luci. U slučaju odbijanja takvoga zahtjeva, upravno tijelo dužno je dati pisano obrazloženje.
- (3) Upravno tijelo zračne luke može zahtijevati od korisnika zračne luke plaćanje posebne naknade u svrhu financiranja pomoći osobama iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona.
- (4) Posebna naknada iz stavka (3) ovoga članka mora biti umjerena, usklađena s troškovima, transparentna i utvrđena od upravnog tijela zračne luke u suradnji s korisnicima zračne luke, putem odbora korisnika zračne luke ako je uspostavljen, ili bilo kojeg drugog odgovarajućeg subjekta. Korisnici zračne luke međusobno dijele plaćanje naknade u razmjeri s ukupnim brojem svih putnika koje svaki od njih preveze u i iz predmetne zračne luke.
- (5) Upravno tijelo zračne luke dužno je razdvojiti račune za aktivnosti vezane uz pomoć koja se pruža osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti od računa za druge aktivnosti, u skladu s tekućom poslovnom praksom.
- (6) Upravno tijelo zračne luke dužno je korisnicima zračne luke, putem odbora korisnika zračne luke ako je uspostavljen ili putem drugog odgovarajućeg subjekta, kao i izvršnom tijelu ili tijelima navedenim u članku 65. ovoga Zakona, staviti na raspolaganje revidirani godišnji pregled naplaćenih naknada i načinjenih troškova u pogledu pomoći pružene osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti.

Članak 60.

(Kvalitativni standardi za pružanje pomoći)

- (1) Izuzev zračne luke u kojoj godišnje prometuje manje od 150.000 putnika koji se prevoze na komercijalnoj osnovi, upravno tijelo zračne luke dužno je utvrditi kvalitativne standarde za pružanje pomoći, kako je to utvrđeno člankom 67. ovoga Zakona, odredi zahtjeve u vezi s resursima za ispunjavanje navedenih standarda, u suradnji s korisnicima zračne, putem odbora korisnika zračne luke ako je uspostavljen, i organizacijama koje predstavljaju putnike s invaliditetom i putnike smanjene pokretljivosti.

- (2) Pri utvrđivanju takvih standarda obvezno treba voditi računa o međunarodno priznatim politikama i kodeksima ponašanja u pogledu olakšavanja prijevoza osobama s invaliditetom ili osobama smanjene pokretljivosti, naročito ECAC-ov Kodeks dobrog ponašanja pri prihvatu i otpremi osoba smanjene pokretljivosti.
- (3) Upravno tijelo zračne luke dužno je objaviti svoje kvalitativne standarde.
- (4) Zračni operater i upravno tijelo zračne luke mogu postići dogovor da upravno tijelo putnicima koje zračni operater prevozi do i iz zračne luke pruža pomoć višeg standarda od standarda utvrđenih u stavku (1) ovoga članka ili da pruža dodatne usluge u odnosu na utvrđene člankom 67. ovoga Zakona.
- (5) U svrhu financiranja bilo kojeg od spomenutih dogovora, upravno tijelo može nametnuti korisniku zračnog prijevoza ili zračne luke plaćanje određene naknade uz onu utvrđenu člankom 59. stavak (3) ovoga Zakona, a koja mora biti transparentna, usklađena s troškovima i utvrđena nakon konzultacija s predmetnim zračnim operaterom.

Članak 61.

(Pomoć zračnih operatera)

Zračni operater dužan je pružiti pomoć iz članka 68. ovoga Zakona bez dodatne naplate osobi s invaliditetom ili osobi smanjene pokretljivosti koja odlazi iz, dolazu u ili je u provozu kroz zračnu liku za koju važi ovaj Zakon, pod uvjetom da osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona ispunjava uvjete iz članka 58. st. (1), (2) i (4) ovoga Zakona.

Članak 62.

(Obuka)

Zračni prijevoznici i upravna tijela zračne luke dužni su:

- a) osigurati da svo njihovo osoblje, uključujući i osoblje koje zapošljava bilo koji podugovaratelj, a koje neposredno pruža pomoć osobama s invaliditetom ili osobama smanjene pokretljivosti, posjeduje znanje o tome kako ispuniti potrebe osoba s različitim invaliditetima ili smanjene pokretljivosti;
- b) osigurati obuku o jednakosti invalidnih osoba i svijesti o invalidnosti za svo osoblje koje radi u zračnoj luci i koje se neposredno bavi putnicima;
- c) osigurati da nakon zapošljavanja svi novi zaposlenici pohađaju obuku u vezi sa pravima lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, kao i da im se osiguraju tečajevi osvježavanja znanja, po potrebi.

Članak 63.

(Naknada za izgubljena ili oštećena invalidska kolica, drugu opremu za kretanje i pomoćna sredstva)

U slučaju da invalidska kolica ili druga oprema za kretanje ili pomoćna sredstva budu izgubljena ili oštećena za vrijeme njihovog prihvata i otpreme u zračnoj luci ili prijevoza u zrakoplovu, putniku kojemu pripada predmetna oprema daje se naknada u skladu s pravilima međunarodnog prava, odredbama Sporazuma o ECAA i ovoga Zakona.

Članak 64.

(Ograničavanje ili odbijanje obveza)

Zračni operater ili njegov predstavnik ne smiju ograničiti niti odbiti svoje obveze prema putnicima iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona.

Članak 65.

(Izvršno tijelo i njegova zadaća)

- (1) Ovim Zakonom utvrđuje se da je BHDCA nadležno tijelo koje se bavi pitanjima nadzora nad provedbom odredaba ovoga Zakona o pravima osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti.
- (2) BHDCA po potrebi poduzima potrebne mjere za osiguranje poštivanja prava osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti, uključujući poštivanje standarda navedenih u članku 60. stavak (1) ovoga Zakona.
- (3) BHDCA dužna je po potrebi, u skladu sa stavkom (1) ovoga članka, osigurati zadovoljavajuću primjenu članka 59. ovoga Zakona, uključujući i odredbe o naplati naknada kako bi se izbjegla neravnopravna konkurencija.

Članak 66.

(Postupak u slučaju prigovora)

- (1) Osoba iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona koja smatra da su zračni operater ili njegov predstavnik ili upravno tijelo zračne luke postupili protivno odredbama čl. 53.-64. ovoga Zakona obratit će im se prigovorom na takvo postupanje i zahtjevom za rješenje takvog postupanja.
- (2) Ako zračni operater ili njegov predstavnik ili upravno tijelo zračne luke ne postupe po prigovoru i zahtjevu osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga Zakona, ta osoba može uložiti žalbu o navodnoj povredi BHDCA.
- (3) Ako BHDCA zaprimi žalbu osobe iz članka 53. stavak (1) ovoga zakona, a za postupanje po žalbi nadležno je tijelo druge zemlje, dužna je žalbu proslijediti tijelu te zemlje na postupanje.

- (4) BHDCA dužna je poduzeti mjere da osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti budu obaviještene o njihovim pravima prema ovome Zakonu, kao i o mogućnosti ulaganja žalbe BHDCA.

Članak 67.

(Pomoć osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti)

- (1) Zračni operater i upravno tijelo zračne luke dužni su pružiti potrebnu pomoć osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti kako bi im se omogućilo da:
- a) najave svoj dolazak u zračnu luku i zahtjev za pomoć na za to označenim točkama unutar i izvan terminalnih zgrada iz članka 56. ovoga Zakona;
 - b) se kreću od označene točke do prijavnog pulta;
 - c) prijave i registriraju prtljagu;
 - d) dođu od prijavnog pulta do zrakoplova, uz završavanje imigracionih, carinskih i sigurnosnih procedura;
 - e) se ukrcaju u zrakoplov, uz osigurano dizalo, invalidska kolica ili drugu potrebnu pomoć, po potrebi;
 - f) dođu od vrata zrakoplova do svojih sjedala;
 - g) smjeste i pakuju svoj prtljagu u zrakoplovu;
 - h) dođu od svojih sjedala do vrata zrakoplova;
 - i) se iskrcaju iz zrakoplova, uz osigurano dizalo, invalidska kolica ili drugu potrebnu pomoć, po potrebi;
 - j) dođu od zrakoplova do prostora za preuzimanje prtljage i pakuju svoju prtljagu, uz završavanje imigracionih, carinskih i sigurnosnih procedura;
 - k) dođu od prostora za preuzimanje prtljage do označene točke;
 - l) stignu na vezani let kada su u provozu, uz pomoć i na zračnoj i na zemaljskoj strani, kao i unutar i između terminala, po potrebi;
 - m) dođu do toaleta, ako je potrebno.
- (2) Kada osobi s invaliditetom ili osobi smanjene pokretljivosti pruža pomoć osoba u njezinoj pratnji, toj se osobi, na zahtjev, mora odobriti pružanje potrebne pomoći u zračnoj luci, kao i pri ukrcaju i iskrcaju.

- (3) Za prihvati i otpremu neophodne opreme za kretanje lica s invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, uključujući i električna invalidska kolica, lica navedena u članu 63. stav (1) dužna su obavijestiti zračnog operatora i upravni organ aerodroma najranije 48 sati prije leta.
- (4) U slučaju privremeno izgubljene ili oštećene opreme neophodne za kretanje lica sa invaliditetom i lica sa smanjenom pokretljivošću, uključujući i električna invalidska kolica, zračni operator, dužan je obezbjediti zamjenu izgubljene ili oštećene opreme, uključujući i električna invalidska kolica.
- (5) Zračni operator i upravni organ aerodroma su dužni izvršiti i prihvat i otpremu certificiranih pasa pomagača.
- (6) Zračni operator je dužan licima sa invaliditetom i licima sa smanjenom pokretljivošću izvršiti dostavljanje svih informacija potrebnih za let u odgovarajućoj formi.

Članak 68.

(Pomoć zračnih operatera)

- (1) Zračni operateri osiguravaju prijevoz pasa pomagača u kabini, prema posebnim propisima donesenim u skladu s ovim Zakonom.
- (2) Uz medicinsku opremu, zračni operater osigurava prijevoz najviše dva komada opreme za kretanje po jednoj osobi s invaliditetom ili osobi smanjene pokretljivosti, uključujući električna invalidska kolica, na što je potrebno upozoriti 48 sati unaprijed, koja podliježe eventualnim prostornim ograničenjima u zrakoplovu, kao i primjenu odgovarajućih propisa koji se tiču opasnog tereta.
- (3) Zračni operateri osiguravaju dostavu bitnih informacija vezanih uz let, u odgovarajućim oblicima.
- (4) Zračni operater učinit će sve što je u njegovoj mogućnosti kako bi red sjedenja, na zahtjev, bio postavljen tako da udovolji potrebama osoba s invaliditetom ili osoba smanjene pokretljivosti i u skladu sa sigurnosnim zahtjevima i raspoloživosti.
- (5) Zračni operater osigurava pomoć pri odlasku u toalet, ako je potrebno.
- (6) Kada osobi s invaliditetom ili osobi smanjene pokretljivosti pruža pomoć osoba iz njezine pratnje, zračni operater učinit će sve što je u njegovoj mogućnosti da toj osobi osigura sjedalo odmah pokraj dotične osobe s invaliditetom ili osobe smanjene pokretljivosti.

POGLAVLJE V. KOMBINIRANI PRIJEVOZ

Članak 69.

(Kombinirani prijevoz)

U slučaju kombiniranog prijevoza koji se dijelom obavlja zrakom, a dijelom bilo kojom drugom vrstom prijevoza, odredbe ovoga Zakona se, suglasno članku 22. stavak (4) ovoga Zakona, primjenjuju samo na prijevoz zrakom, pod uvjetom da je prijevoz zrakom jedan od uvjeta iz članka 1. ovoga Zakona.

POGLAVLJE VI. PRIJEVOZ ZRAKOM KOJI OBAVLJA OSOBA KOJA NIJE OPERATER PREMA UGOVORU

Članak 70.

(Ugovoreni i stvarni operater)

Odredbe ovoga Poglavlja primjenjuju se na ugovor između ugovorenog operatera s kojim je putnik ili pošiljatelj zaključio ugovor o prijevozu i stvarnog operatera.

Članak 71.

(Pojedinačna odgovornost ugovorenog i stvarnog operatera)

Ugovoreni i stvarni operater odgovaraju za štetu prouzročenu putnicima, prtljazi ili teretu u skladu s odredbama ovoga Zakona. Ugovoreni operater odgovara za štetu u odnosu na cjelokupni prijevoz, dok stvarni operater odgovara samo za prijevoz koji obavlja.

Članak 72.

(Uzajamna odgovornost)

- (1) Postupci i previdi stvarnog operatera i njegovih zaposlenika i predstavnika koji djeluju u granicama svojih nadležnosti smatrat će se postupcima i previdima ugovorenog operatera u odnosu na prijevoz koji je obavio stvarni operater.
- (2) Postupci i previdi ugovorenog operatera i njegovih zaposlenika i predstavnika koji djeluju u granicama svojih nadležnosti također će se smatrati postupcima i previdima ugovorenog operatera u odnosu na prijevoz koji je obavio stvarni operater. Stvarni operater ograničeno je dogovoran do iznosa navedenih u čl. 26., 27. i 41. ovoga Zakona. Bilo koji posebni sporazum prema kojem ugovoreni operater preuzima obveze koje nisu nametnute ovim Zakonom ili bilo koje odricanje od prava ili ovlasti danih ovim Zakonom ili bilo koja posebna izjava o većoj vrijednosti utvrđena člankom 26. ovoga Zakona neće utjecati na stvarnog operatera, osim ako se on suglasi s tim.

Članak 73.
(Zahtjevi i prigovori)

Svi zahtjevi ili prigovori koje putnik ili osoba koje ima pravo na naknadu štete podnose u skladu s ovim Zakonom protiv ugovorenog operatera podjednako se odnose i na stvarnog operatera za prijevoz koji je on obavio.

Članak 74.
(Zaposlenici i predstavnici)

Na svakog zaposlenika ili predstavnika ugovorenog ili stvarnog operatera, ako dokažu da su djelovali u granicama svojih ovlasti, primjenjuju se uvjeti i ograničenja odgovornosti koji se, u skladu s ovim Zakonom, primjenjuju na ugovorenog odnosno stvarnog operatera.

Članak 75.
(Akumuliranje iznosa štete)

Akumuliranje iznosâ štete koja se potražuje od stvarnog operatera i ugovorenog operatera, kao i od njihovih zaposlenika i predstavnika koji djeluju u granicama svojih ovlasti, neće prelaziti najviši iznos ograničenja od odgovornosti utvrđen ovim Zakonom.

Članak 76.
(Primatelj zahtjeva)

- (1) U pogledu prijevoza koji obavlja stvarni operater, tužitelj može pokrenuti postupak za naknadu štete protiv tog operatera ili ugovorenog operatera ili protiv obojice.
- (2) Ako se postupak pokrene samo protiv jednog od operatera, taj operater ima pravo zatražiti da i drugi operater bude uključen u postupak.

Članak 77.
(Dodatna sudska nadležnost)

Oštećeni može pokrenuti postupak za naknadu štete pred sudom nadležnim za teritorij na kojem ugovoreni operater ima glavno sjedište poslovanja ili pred sudom nadležnim za teritorij na kojem stvarni operater ima glavno sjedište poslovanja.

Članak 78.
(Ništavost ugovornih odredaba)

Ugovorne odredbe kojima se ugovoreni ili svarni operater oslobađaju od odgovornosti za štetu ili kojima se određuje niži iznos naknade za štetu od onog utvrđenog ovim Zakonom su ništave. Ništavost tih odredaba ugovora neće utjecati na valjanost ostalih odredaba ugovora o prijevozu koje su sukladne s ovim Zakonom.

Članak 79.

(Uzajamni odnosi ugovorenog i stvarnog operatera)

Izuzev odredbe članka 76. ovoga Zakona, nijedan članak sadržan u ovome Poglavlju ne utječe na međusobna prava i obveze samih operatera, uključujući pravo na povrat sredstava ili naknadu štete.

Članak 80.

(Obvezna primjena)

Na ugovore zaključene između stvarnih i ugovorenih operatera obvezno se primjenjuju odredbe ovoga Zakona.

POGLAVLJE VII. OSIGURANJE

Članak 81.

(Osiguranje)

- (1) Zračni operater ima odgovarajuće osiguranje koje obuhvaća njegovu odgovornost koju ima u skladu s ovim Zakonom. BHDCA može tražiti od zračnog operatera koji obavlja prijevoz iz, na i prema njezinom teritoriju da dostavi dokaz o odgovarajućem osiguranju koje obuhvaća njegovu odgovornost koju ima u skladu s ovim Zakonom i međunarodnim propisima na kojim se temelji ovaj Zakon.
- (2) Ovim se Zakonom utvrđuju najmanji zahtjevi vezani uz osiguranje za zračne operatere u pogledu putnika, prtljage, tereta i trećih osoba.
- (3) U pogledu prijevoza pošte, zahtjevi za osiguranje utvrđeni su Pravilnikom o radnoj dozvoli zračnog operatera i zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza.

Članak 82.

(Opseg primjene)

- (1) Ovaj Zakon primjenjuje se na sve zračne operatere čiji zrakoplovi lete iz Bosne i Hercegovine, prema Bosni i Hercegovini i preko teritorija Bosne i Hercegovine.

(2) Ovaj Zakon ne primjenjuje se na:

- a) državne zrakoplove;
- b) makete zrakoplova s MTOM manjom od 20 kg;
- c) letjelice koje polijeću bez vlastitog pogona (uključujući motorne paraglajdere i zmajeve);
- d) vezane balone;
- e) papirne zmajeve;
- f) padobrane;
- g) zrakoplove, uključujući jedrilice, s MTOM manjom od 500 kg i mikrolake letjelice koje se koriste:
 - 1) u nekomercijalne svrhe ili
 - 2) za lokalnu nastavu letenja koja ne obuhvaća prelazak međunarodnih granica.

Članak 83.

(Načela osiguranja)

- (1) Zračni operateri iz članka 82. ovoga Zakona dužni su, u skladu s ovim Zakonom, biti osigurani po pitanju karakteristične zrakoplovne odgovornosti u pogledu putnika, prtljage, tereta i trećih osoba. Osiguranim rizicima moraju biti obuhvaćeni i rat, terorizam, otmica, sabotaža, nezakonito ometanje i građanski nemiri.
- (2) Zračni operateri dužni su osigurati svaki let, bez obzira na to koriste li zrakoplov po osnovi prava vlasništva ili po osnovi ugovora o zakupu ili zajedničkim ili franšiznim operacijama, zajedničkog korištenja kodova ili bilo koje druge vrste ugovora.

Članak 84.

(Ispunjavanje uvjeta)

- (1) Zračni operateri dužni su dostaviti BHDCA primjerak uvjerenja o osiguranju ili drugi dokaz o važećem osiguranju.
- (2) Iznimno od stavka (1) ovoga članka, država potpisnica Sporazuma o ECAA preko koje se obavljaju letovi može zahtijevati od zračnih operatera da predoče dokaze o važećem osiguranju u skladu s ovim Zakonom.
- (3) Zračni operateri izvan ECAA područja koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja dužni su dostaviti BHDCA dokaz o osiguranju, ne dovodeći u pitanje primjenu članka 88. stavak (5) ovoga Zakona.

Članak 85.

(Osiguranje u pogledu odgovornosti za putnike, prtljagu i teret)

- (1) U pogledu prijevoza putnika, najniži iznos osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne letove je 250.000 SDR-a po putniku.
- (2) U pogledu prijevoza prtljage, najniži iznos osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne letove je 1.131 SDR-a po putniku.
- (3) U pogledu prijevoza tereta, najniži iznos osiguranja za odgovornost zračnog operatera koji obavlja komercijalne letove je 19 SDR-a po kilogramu.
- (4) Stavci (1), (2) i (3) ne primjenjuju se na letove iznad teritorija Bosne i Hercegovine koje izvođe zračni operateri izvan ECAA područja i operateri zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja, a koji ne uključuju slijetanja na ili polijetanje s tog teritorija.

Članak 86.

(Osiguranje u pogledu odgovornosti prema trećoj osobi)

- (1) U pogledu odgovornosti prema trećoj osobi, najniži iznos osiguranja za svaki pojedinačni zrakoplov je:

Kategorija	MTOM (kg)	Najniže osiguranje (milijuna SDR-a)
1	< 500	0,75
2	< 1 000	1,5
3	< 2 700	3
4	< 6 000	7
5	< 12 000	18
6	< 25 000	80
7	< 50 000	150
8	< 200 000	300
9	< 500 000	500
10	≥ 500 000	700

- (2) Ako u bilo kojem trenutku pojedinačni iznos osiguranja iz stavka (1) ovoga članka nije dostupan zračnom operateru, uslijed rizika od rata ili terorizma, zračni operater ispunit će svoju obvezu za osiguravanjem od takvih rizika tako da izvrši osiguravanje na ukupnoj osnovi.

Članak 87.

(Izuzeće)

Iznimno od odredbe članka 86. ovoga Zakona za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalne svrhe, odnosno koji se koriste za obuku pilota, sportsko ili amatersko letenje i koji se koriste samo za letenje unutar zračnog prostora Bosne i Hercegovine, najniži iznos osiguranja po jednom štetnom događaju ne može biti niži od:

za zrakoplove kojima MTOM iznosi:

Kategorija	MTOM (kg)	Najniže osiguranje
1	≥ 200 kg	8.000 SDR
2	≥ 500 kg	25.000 SDR
3	≥ 1.000 kg	50.000 SDR
4	≥ 2.700 kg	80.000 SDR

Članak 88.

(Provedba i sankcije)

- (1) BHDCA osigurava da zračni operateri iz članka 82. ovoga Zakona koji prelijeću teritorij Bosne i Hercegovine, a koji su registrirani izvan ECAA područja i čije prelijetanje teritorija Bosne i Hercegovine ne uključuje slijetanje u ili polijetanje iz bilo koje države potpisnice Sporazuma o ECAA, kao ni zadržavanje na teritoriju Bosne i Hercegovine, u svrhe koje ne uključuju zračni promet, dostave dokaz o ispunjavanju zahtjeva o osiguranju utvrđenih ovim Zakonom.
- (2) Ako je potrebno, BHDCA uz dokaze iz stavka (1) ovoga članka može tražiti i dodatne dokaze od zračnog operatera ili osiguravatelja.
- (3) Za nepoštivanje odredaba ovoga Zakona u pogledu osiguranja zračnih operatera, BHDCA će oduzeti radnu dozvolu zračnim operaterima iz ECAA područja, u skladu s mjerodavnim odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine.
- (4) Zračnim operaterima izvan područja ECAA i operaterima zrakoplova koji koriste zrakoplove registrirane izvan tog područja, BHDCA odbija pravo na slijetanje na teritorij Bosne i Hercegovine.
- (5) U slučaju kada BHDCA nije uvjerena da su ispunjeni uvjeti iz ovoga Zakona, neće dopustiti zrakoplovu da poleti prije nego što predmetni zračni operater dostavi dokaze o odgovarajućem iznosu osiguranja u skladu s ovim Zakonom.

Članak 89.

(Prijevoz u izvanrednim okolnostima)

Odredbe čl. 3., 4., 5., 7. i 8. ovoga Zakona koje se odnose na dokumentaciju o prijevozu ne primjenjuju se na zračnog operatera ako on u izvanrednim okolnostima obavi prijevoz putnika, prtljage ili tereta, što nije njegova uobičajena djelatnost.

POGLAVLJE VIII. UGOVOR O OBAVLJANJU DRUGIH KOMERCIJALNIH USLUGA U ZRAČNOM PROMETU

Članak 90.

(Opseg i oblik ugovora)

(1) Ugovorom o obavljanju drugih komercijalnih usluga u zračnom prometu zračni operater se obvezuje na obavljanje usluge zrakoplovom, a naručitelj te usluge se obvezuje na plaćanje određene naknade za obavljenу uslugu.

(2) Uslugama iz stavka (1) ovoga članka smatraju se: izbacivanje kemikalija iz zraka, ispitivanje iz zraka, promatranje iz zraka i nadgledanje, izgradnja pomoću zrakoplova, reklamiranje, proizvodnja zračne turbulencije, pružanje usluga u izvanrednim okolnostima, izbacivanje padobranaca i vuča jedrilica.

(3) Ugovor o obavljanju drugih komercijalnih usluga mora biti zaključen u pisanom obliku.

Članak 91.

(Odgovarajuća primjena odredaba)

Na ugovor o obavljanju drugih komercijalnih usluga na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona.

Članak 92.

(Izvršenje naloga naručitelja usluge)

(1) U poledu ugovora o obavljanju drugih komercijalnih usluga, zračni operater koji obavlja takvu djelatnost dužan je izvršavati naloge naručitelja usluge u granicama ugovora i prema namjeni zrakoplova.

(2) Zračni operater koji obavlja usluge iz ovoga poglavlja nije dužan izvršiti nalog naručitelja usluge kojim bi zrakoplov ili osobe u zrakoplovu izložio opasnosti, a ni nalog za koji se može osnovano pretpostaviti da će, ako se izvrši, uzrokovati štetu trećim osobama.

Članak 93.

(Odgovornost za štetu)

(1) Zračni operater koji obavlja usluge iz ovoga poglavlja odgovara za štetu koju naručitelju pri izvršenju ugovora nanese osobe koje su po njegovu nalogu i za njegov račun radile na obavljanju usluge.

(2) Odgovornost za štetu, kako je to navedeno u stavku (1) ovoga članka, ne može se isključiti ugovorom.

Članak 94.

(Odgovarajuća primjena odredaba o odgovornosti iz ugovora o prijevozu osoba i stvari)

Na štetu koja je prouzročila smrt, oštećenje zdravlja ili ozljedu naručitelja usluge ili osoba za koje je naručitelj usluge odgovoran i koje su u zrakoplovu, kao i na štetu zbog gubitka ili oštećenja naručiteljevih stvari koje su u zrakoplovu radi obavljanja usluge, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o odgovornosti iz ugovora o prijevozu osoba i stvari.

Članak 95.

(Primjena odredaba drugog propisa)

Ako ovim Zakonom nije drukčije određeno, na ispunjenje ugovora o komercijalnim uslugama iz ovoga Poglavlja primjenjuju se odredbe općih zakona o obveznim odnosima koji važe u Bosni i Hercegovini.

Članak 96.

(Primjena odredaba ovoga Zakona o izvanugovornoj odgovornosti)

Na štetu koju zrakoplov u letu nanese na zemlji pri ispunjavanju ugovora o komercijalnim uslugama iz ovoga poglavlja primjenjuju se odredbe ovoga Zakona o izvanugovornoj odgovornosti.

POGLAVLJE IX. ZAKUP ZRAKOPLOVA

Članak 97.

(Opseg i oblik ugovora o zakupu zrakoplova)

(1) Ugovorom o zakupu zrakoplova, prema ovome Zakonu, zakupodavatelj se obvezuje na predavanje zakupoprimaltelju na korištenje određenog zrakoplova, a zakupoprimaltelj se obvezuje na plaćanje za to određene zakupnine.

(2) Ugovor o zakupu zaključuje se u pisanom obliku.

Članak 98.

(Obveze zakupodavatelja i posade zrakoplova)

- (1) Zakupodavatelj se obvezuje na predavanje zakupoprimaltelju zrakoplova u stanju u kojem se može koristiti za ugovorenu odnosno uobičajenu namjenu.
- (2) Ako je ugovorom o zakupu zrakoplova predviđeno da zakupodavatelj uz zrakoplov daje zakupoprimaltelju i posadu zrakoplova, posada je obvezna izvršavati naloge zakupodavatelja.

Članak 99.

(Snošenje troškova korištenja zrakoplova)

- (1) Troškove korištenja zrakoplova snosi zakupoprimaltelj.
- (2) Za skriveni nedostatak zrakoplova koji je postojao u trenutku predaje zrakoplova u zakup zakupoprimaltelju, troškove popravka zrakoplova snosi zakupodavatelj. Zakupoprimaltelj nije odgovoran za štetu zbog gubitka zrakoplova uslijed djelovanja više sile.

Članak 100.

(Održavanje zrakoplova za vrijeme trajanja ugovora)

Zakupoprimaltelj je dužan održavati zrakoplov za vrijeme trajanja ugovora, a nakon proteka ugovora dužan je vratiti zrakoplov u stanju u kakvom ga je primio i u mjestu u kojem ga je primio, ali nije odgovoran za redovito trošenje (habanje) zrakoplova.

Članak 101.

(Odgovornost za štetu zbog nedostatka zrakoplova)

Zakupodavatelj odgovara za štetu nastalu zbog nedostatka koji zrakoplov čini neupotrebljivim ili smanjuje njegovu upotrebljivost za ugovoreno ili uobičajeno iskorištavanje, a postojao je u vrijeme predaje zrakoplova zakupoprimaltelju.

Članak 102.

(Postojanje sumnje o vrsti zaključenog ugovora)

U slučaju sumnje na to je li zaključen ugovor o zakupu ili ugovor o prijevozu na određeno vrijeme, smatra se da je zaključen ugovor o prijevozu na određeno vrijeme.

Članak 103.

(Zakupnina)

(1) Ako nije drukčije ugovoreno, zakupnina se plaća mjesečno unaprijed, računajući od dana predaje zakupljenog zrakoplova.

(2) Zakupnina ne pripada zakupodavatelju za vrijeme u koje je zakupoprimalac bio spriječen koristiti zrakoplov krivnjom zakupodavatelja ili zbog skrivenog nedostatka zrakoplova ako je taj nedostatak postojao u vrijeme predaje zrakoplova zakupoprimalcu.

(3) Zakupodavatelj ima pravo svojom izjavom raskinuti ugovor ako mu zakupnina nije plaćena u roku od 15 dana od dana dospijeca, čime se ne dira u njegovo pravo na naknadu štete.

(4) U slučaju iz stavka (3) ovoga članka, ugovor ostaje na snazi ako zakupoprimalac isplati zakupninu prije nego što primi izjavu o raskidu.

Članak 104.

(Trajanje i raskid ugovora o zakupu i otkazni rok)

(1) Ugovor o zakupu može se zaključiti na određeno ili neodređeno vrijeme.

(2) Ugovor o zakupu može se produljiti ili raskinuti samo u pisanom obliku, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(3) Ugovor o zakupu zaključen na neodređeno vrijeme može se otkazati unaprijed u roku koji ne može biti kraći od tri mjeseca, i to samo u pisanom obliku.

Članak 105.

(Prestanak važenja ugovora o zakupu zbog nemogućnosti korištenja zrakoplova)

Ugovor o zakupu prestaje važiti u slučaju uništenja zrakoplova, trajne neupotrebljivosti zrakoplova, te u slučaju koji se nije mogao predvidjeti niti spriječiti, a koji onemogućava korištenje zrakoplova za vrijeme zakupa.

Članak 106.

(Odustanak od ugovora)

(1) Zakupoprimalac može odustati od ugovora o zakupu u slučaju da popravci koje snosi zakupodavatelj traju ili će trajati dulje od vremena trajanja ugovora ili u svrhu zaključenja ugovora.

(2) U slučaju iz stavka (1) ovoga članka, zakupoprimalac ima pravo tražiti od zakupodavatelja vraćanje srazmjernog iznosa plaćene zakupnine za vrijeme za koje nije mogao koristiti zrakoplov, bez obzira na to je li odustao od ugovora.

Članak 107.

(Zakašnjenje u vraćanju zrakoplova)

(1) Ako zakupoprimatelj ne vrati zakupodavatelju zrakoplov nakon proteka vremena predviđenog ugovorom o zakupu za vraćanje, dužan je platiti naknadu zakupodavatelju u visini dvostruke ugovorene zakupnine za prekoračeno vrijeme.

(2) Ako je zakupoprimatelj kriv za zakašnjenje u vraćanju zrakoplova, uz iznos iz stavka (1) ovoga članka odgovara i za svaku štetu koju time pretrpi zakupodavatelj.

Članak 108.

(Nagrada za potragu i spašavanje zakupljenim zrakoplovom)

Nagrada za potragu i spašavanje zakupljenim zrakoplovom za vrijeme trajanja ugovora o zakupu pripada zakupoprimatelju.

Članak 109.

(Podzakup)

Zakupoprimatelj može dati zrakoplov u zakup drugome (podzakup) samo na osnovi zakupodavateljevog pristanka danog u pisanom obliku.

POGLAVLJE X. ODGOVORNOST ZA ŠTETE KOJE ZRAKOPLOV U LETU NANESE NA ZEMLJI

Članak 110.

(Osnova odgovornosti)

(1) Zračni operater odgovara za štetu nastalu na zemlji zbog smrti, oštećenja zdravlja ili ozljede trećih osoba, te za štetu nanесenu stvarima koju uzrokuje zrakoplov u letu odnosno osobe ili stvari koje su ispale ili su izbačene iz zrakoplova u letu, izuzev ako se dokaže da zrakoplov u letu odnosno osobe ili stvari koje su ispale ili su izbačene iz zrakoplova u letu nisu bile uzrokom štete.

(2) Zračni operater odgovara za štetu iz stavka (1) ovoga članka koju uzrokuje osoba koja je, po njegovu nalogu ili za njegov račun, radila na obavljanju prijevoza.

(3) Odredba stavka (1) ovoga članka odnosi se i na štetu prouzročenu samim prolaskom zrakoplova kroz zračni prostor ako je do došlo štete zbog nepridržavanja odgovarajućih propisa o sigurnosti zračnog prijevoza (npr. šteta prouzročena zvukom i sl.).

(4) Smatra se da je zrakoplov pokretan motorom u letu, prema stavku (1) ovoga članka, od trenutka pokretanja motora u svrhu vožnje, odnosno uzlijetanja, pa sve do trenutka zaustavljanja zrakoplova nakon slijetanja i prestanka rada motora nakon slijetanja, odnosno vožnje.

(5) Ako je riječ o zrakoplovu koji se ne pokreće vlastitim pogonom (npr. jedrilica, balon i dr.), odgovornost za štetu iz stavka (1) ovoga članka traje od trenutka odvezivanja, odnosno početka uzlijetanja, pa do trenutka ponovnog vezivanja nakon slijetanja, odnosno zaustavljanja nakon slijetanja.

Članak 111.

(Odgovornost za štetu koju nanese zrakoplov u zakupu)

Za štetu iz članka 110. stavak (1) ovoga Zakona koju nanese zrakoplov uzet u zakup odgovara zakupoprimalatelj kao zračni operater.

Članak 112.

(Oslobađanje od odgovornosti)

Zračni operater nije odgovoran za štetu prema odredbama čl. 110. i 111. ovoga Zakona ako dokaže da je šteta nastala:

- a) radnjom oštećenika ili osobe koja je radila po nalogu i za račun oštećenika ili
- b) radnjom treće osobe ili
- c) od nekog uzroka izvan zrakoplova, čije se djelovanje nije moglo predvidjeti ni izbjeći ili otkloniti.

Članak 113.

(Djelomično oslobađanje od odgovornosti)

(1) Ako odgovorna osoba dokaže da je nastanku štete djelomično doprinio oštećenik ili osoba koja je radila po nalogu ili za račun oštećenika, odgovornost odgovorne osobe za naknadu štete smanjuje se razmjerno doprinosu navedenih osoba u nastanku štete.

(2) Ako odgovorna osoba dokaže da je nastanku štete djelomično doprinijela treća osoba, ona odgovara oštećeniku solidarno s odgovornom osobom, a dužna je snositi naknadu razmjerno težini svoje krivnje.

Članak 114.

(Protupravno iskorištavanje zrakoplova)

Ako je odgovornoj osobi oduzet zrakoplov na protupravan način, za štetu koja od njega potječe ne odgovara odgovorna osoba nego onaj koji mu je oduzeo zrakoplov, ako odgovorna osoba nije kriva za oduzimanje.

Članak 115.

(Odgovornost za štetu kao posljedice sudara ili međusobnog ometanja zrakoplova)

Za štetu iz članka 110. ovoga Zakona koja nastane kao posljedica sudara ili međusobnog ometanja dvaju ili više zrakoplova, te za štetu koju zajednički nanese dva ili više zrakoplova, solidarno odgovaraju sve odgovorne osobe.

Članak 116.

(Visina naknade štete)

- (1) Odgovorna osoba odgovara za štetu koju je zrakoplov načinio stvarima na zemlji do visine vrijednosti (cijene) novog zrakoplova istog tipa, odnosno ako se takav tip zrakoplova više ne proizvodi, odgovarajućeg tipa u vrijeme nesreće.
- (2) Ako se naknada štete iz stavka (1) ovoga članka dosuđuje u obliku rente, ukupan iznos rente ne može biti viši od iznosa navedenog u tome stavku.
- (3) Preračunavanje SDR-a u konvertibilne marke (BAM) obavlja se po tečaju važećem na dan isplate naknade štete od odgovorne osobe, a ako je u vezi s naknadom štete iz stavka (2) ovoga članka došlo do sudskog spora, na dan donošenja pravomoćne presude.

Članak 117.

(Kada se odgovorna osoba nema pravo pozivati na granicu odgovornosti)

- (1) Odgovorna osoba nema pravo pozivati se na granice odgovornosti iz članka 116. ovoga Zakona ako se dokaže da je štetu uzrokovala namjerno ili krajnjom nepažnjom.
- (2) Odgovorna osoba ima pravo pozivati se na granicu odgovornosti ako dokaže da je osoba koja je radila po njezinu nalogu ili za njezin račun u obavljanju prijevoza nanijela štetu namjerno ili krajnjom nepažnjom, radeći izvan okvira svojih obveza.
- (3) Osoba koja se protupravno koristila zrakoplovom kojim je prouzročena šteta nema pravo pozivati se na granicu odgovornosti iz članka 116. ovoga Zakona.

Članak 118.

(Odgovarajuća primjena odredaba na strani zrakoplov)

Odredbe o odgovornosti za štetu iz ovoga poglavlja primjenjuju se i na strani zrakoplov ako Bosna i Hercegovina ima zaključen bilateralni sporazum s državom u kojoj je predmetni zrakoplov registriran, uz uvjete reciprociteta.

Članak 119.

(Odgovarajuća primjena odredaba na vojne, carinske, policijske i strane državne zrakoplove)

- (1) Odredbe čl. 110.-118. ovoga Zakona odnose se i na vojne, carinske i policijske zrakoplove.
- (2) Odredbe čl. 110.-118. ovoga Zakona odnose se i na strane državne zrakoplove ako Bosna i Hercegovina ima zaključene bilateralne sporazume s državama iz kojih je takav državni zrakoplov, uz uvjete reciprociteta.

POGLAVLJE XI. ZASTARA POTRAŽIVANJA

Članak 120.

(Zastara i započinjanje zastare)

- (1) Potraživanje iz ugovora o prijevozu te potraživanja nastala iz prava na povrat isplaćene nakande u vezi s tim ugovorom zastarijevaju u roku od dvije godine od dana dospelosti potraživanja.
- (2) Potraživanja iz ugovora o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti u zračnom prometu i potraživanja za naknadu štete kod odgovornosti, te potraživanja nastala iz prava na povrat isplaćene nakande u vezi s tim ugovorom u vezi s navedenom tražbinom zastarijevaju za jednu godinu od dana dospelosti potraživanja.
- (3) Potraživanja iz ugovora o osiguranju zastarijevaju za pet godina od dana dospelosti potraživanja.
- (4) Zastarijevanje počinje teći:
 - a) za ugovore o prijevozu putnika:
 - 1) u slučaju smrti, tjelesne ozljede putnika ili zakašnjenja u prijevozu - od dana kada je zrakoplov stigao ili trebao stići u mjesto odredišta,
 - 2) u slučaju smrti koja je nastupila nakon iskrcaja putnika iz zrakoplova kao posljedica ozljede nastale tijekom prijevoza od dana smrti, ali tužba mora biti podnesena najkasnije u roku od tri godine od dana kada je zrakoplov stigao ili trebao stići u mjesto odredišta;
 - b) za prijevoz ručne prtljage - od dana kada je zrakoplov stigao ili trebao stići u mjesto odredišta;
 - c) za prijevoz predane prtljage i stvari:
 - 1) u slučaju gubitka ili oštećenja - od dana kada su predane, odnosno trebale biti predane u mjestu odredišta,

- 2) u slučaju zakašnjenja u prijevozu - od dana kada su predane u mjestu odredišta,
- 3) u slučaju ostalih potraživanja - od dana kada je tražbinu trebalo ispuniti;
- d) za ugovore o prihvatu i otpremi putnika, prtljage i stvari - od dana određenog u točki c) alinejama od 1) do 3) ovoga stavka;
- e) za ugovore o obavljanju drugih komercijalnih djelatnosti u zračnom prometu - od dana dospjelosti potraživanja;
- f) za odgovornost - od dana kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je nanijela štetu, a najkasnije u roku od tri godine od dana kada je nastala šteta;
- g) za potraživanja nastala iz prava na povrat isplaćene nakande - od dana kada je nastala obveza isplate potraživanja na temelju sudske odluke ili na temelju svakog drugog akta kojim se uspostavlja pravo na povrat isplaćene nakande;
- h) za ugovore o osiguranju:
 - 1) za potraživanja naknade štete nanesene trećim osobama - od dana kada osiguranik dobije zahtjev treće osobe za naknadu štete,
 - 2) za ostala potraživanja - prvoga dana nakon proteka kalendarske godine u kojoj je nastala tražbina.

(5) Način izračuna tog razdoblja odredit će sud koji vodi postupak.

POGLAVLJE XII. PREKRŠAJNE ODREDBE

Članak 121.

(Prekršaji operatera ili drugih pravnih, odgovornih i fizičkih osoba)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj operater ili druga pravna osoba:
- a) ako uskrati propisana prava i pomoć putnicima u slučaju kašnjenja leta, uskraćivanja ukrcaja ili otkazivanja leta;
 - b) ako najkasnije 15 dana od dana utvrđivanja identiteta fizičke osobe koja ima pravo na naknadu štete ne isplati predujam naknade štete;
 - c) ako prilikom prodaje usluga zračnog prijevoza ne osigura da su sažeci glavnih odredaba kojima se uređuje njegova odgovornost prema putnicima i njihovoj prtljazi, uključujući rokove za podnošenje tužbe za naknadu štete i mogućnost davanja posebne izjave o prtljazi, dostupni putnicima;

- d) ako uskrati propisana prava i pomoć osobama s invaliditetom ili osobama smanjene pokretljivosti.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba operatera ili druge pravne osobe novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 3.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka kaznit će se i druga fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 3.000,00 KM.

Članak 122.

(Prekršaji operatera zračne luke ili drugih pravnih osoba)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj operater zračne luke ili druga pravna osoba ako uskrati propisana prava i pomoć osobama s invaliditetom ili osobama smanjene pokretljivosti.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba operatera zračne luke novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 3.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka kaznit će se i druga fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 3.000,00 KM.

Članak 123.

(Provođenje prekršajnog postupka)

Prekršajni postupak povodom prekršaja iz ovoga Zakona provodi se prema odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik BiH", broj 20/04).

POGLAVLJE XIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 124.

(Primjena ovoga Zakona)

Na odnose nastale prije dana stupanja na snagu ovoga Zakona primjenjuju se propisi koji su bili na snazi u vrijeme nastanka tih odnosa.

Članak 125.

(Prestanak važenja drugih propisa)

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaju važiti odredbe Zakona o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u zračnoj plovidbi – Prvi do Treći dio ("Službeni list SFRJ", br. 22/22 i 18/85), koji je preuzet Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju i

primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni ("Službeni list R BiH", broj 2/92).

Članak 126.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH broj: _____

Datum: _____

Sarajevo

**Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH**

**Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH**